

DUBLJI ASPEKTI ŽIVOTA

N. Sri RAM

THE THEOSOPHICAL PUBLISHING HOUSE

Adyar. Chennai 600 020. India • Wheaton, IL, USA

SADRŽAJ

	Predgovor	1
I	Život, smrt i besmrtnost	2
II	Aktivnost uma	9
III	Čovjek kao tijelo svijesti	14
IV	Smrt i njena sestra san	19
V	Novost u sebi	22
VI	Buđenje istine	27
VII	Istinito, dobro i lijepo	34
VIII	Značaj svakog trenutka	38

PREDGOVOR

Ova knjiga sastoji se od raznih predavanja održanih tijekom godina. Nije napisana kao knjiga koja ima neku središnju tezu, te njezina poglavlja i izneseni argument izbjegavaju preklapanje. Iako su govori uređivani i revidirani, uglavnom su u obliku u kojem su i održani. Predmeti koji su srodni, u različitim kontekstima upućuju na iste temeljne istine ili ideje. Nadamo se da neće proći bez interesa od strane onih koje privlače ovakve stvari.

N. SRI RAM

Adyar, 29 veljače 1968

ŽIVOT, SMRT I BESMRTNOST

Kad znanstvenik želi saznati istinu o svemiru i stvarima u njemu, on svoja otkrića temelji na onome što opaža, čineći to što je točnije moguće. Logičan je u svojim zaključcima, ali poseže za postulatima i hipotezama kako bi objasnio pojave koje promatra.

Postoje ljudi koji misle da su kanoni istine ili valjanosti, koji se primjenjuju u području znanosti, neprimjenjivi u sferi religije jer je religija osobna stvar, te da bi u nečijoj osobnoj predanosti i osjećajima bilo mjesta za izbor i vjerovanje. To misle zato što daju istini usko značenje koje se ne može primijeniti na sveukupnu prirodu čovjeka. Pa ipak se u ovim stvarima može imati i objektivan pristup, koji može imati i svu ljepotu, a koja može postojati na polju nečijih naklonjenosti i religiji, a bez ograničenja svojstvenih metodama i ciljevima znanosti. Znanstvenik se bavi samo određenim činjenicama, koje se mogu provjeriti njegovim metodama, no ukoliko je šireg pogleda, prvi će biti taj koji će priznati da postoje ili mogu postojati razine iskustva i činjenica, a ne samo ona koja se tiču njega.

Kad pređemo sa tzv. neživih predmeta na žive susrećemo drugačije postojanje. Život je izvanredna stvar, očita energija. Kad promatramo nešto živo, iako je to tijelo sastavljeno od istih tvari koje nalazimo u zemlji, vodi i zraku, u tom tijelu postoji energija koja neprestano mijenja te tvari, njihov sastav i stanje. No život ipak nije energija poput električne energije, niti čisto kemijske, niti je energija lopte pokrenute udarcem. To je energija kojoj su svojstvene svijest i inteligencija.

U svakom živom biću, čak i u najsitnijem insektu, postoji svijest koja, iako se različito razvija, započinje sebe-svjesnošću. Taj se poticaj odnosi na živo tijelo. Postoji svijest da mu se nešto događa. Ovo je svijest u svom najjednostavnijem obliku. No, osim što je samosvjesno na utjecaj i bilo što što ga se dotakne, živo biće daje naznake da je prožeto vlastitom inteligencijom kojom djeluje. Biljka, ptica ili neka druga životinja djeluju s određenom inteligencijom koja ih vodi ka dobrobiti i opstanku. Vodi ih instinktom koji sa njihove točke gledišta proizvodi akciju. Akcija nije planirana, nije promišljena, nije poput akcije koju je poduzeo čovjek, ali proizlazi iz urođenog osjećaja koji, kako god, djeluje zadanim načinima. Ptica zna saviti gnijezdo i može zrakom preletjeti tisuće kilometara i stići na mjesto koje točno odgovara njenoj svrsi, pa čak točno tamo gdje je bila prethodne godine. Ovo je prilično nevjerojatna pojava i do sada nije bilo odgovarajućeg objašnjenja kako se odvija. Instinkt djeluje ograničeno, ali u tim je granicama gotovo nepogrešiv.

Svijest čovjeka je sveobuhvatnija, suptilnija u shvaćanju i sposobna djelovati na više načina, ali instinkt koji posjeduju živa bića ispod razine njegovog razvoja, više nije tu, zamijenjen je novom sposobnošću, mišljenjem. Da bi čovjek išao putem promišljanja mora uzeti u obzir razmatranje i izbor. Ljudski um predviđa različite mogućnosti i postoji šansa da umjesto ispravnog odabere pogrešno djelovanje. Svako malo čovjek dođe na raskrižje koje ga zbunjuje i smućuje. Tada možemo vidjeti da smo, iako nadmoćniji od životinjske vrste, raznolikiji i složeniji, izgubili određenu vrstu inteligencije koja njih spašava od teškoća, strepnji i pogrešaka povezanih s većim opsegom djelovanja i izbora.

Ali čak i u čovjeku na čisto biološkoj razini postoji instinkt, inteligencija ljudskog tijela, i kada ga misao ne ometa, on u tijelu savršeno regulira svaki proces. Životinja, sve dok je u svom prirodnom staništu i stanju, točno zna što treba jesti i što treba raditi. Sve u svemu, održava savršeno zdravlje. Možemo vidjeti koliko je njena fizička spremnost superiornija od čovjekove. Životinjski organizam ima vlastiti instinkt koji održava njenu savršenu kondiciju na svoj način. U slučaju čovjeka, sve vrste maštanja i strahova, prepuštanja i sjećanja, zapravo nepravilnih načina njegova uma, potpuno zbunjuju plan i prirodni proces.

Ako ljudsko tijelo podvrgnemo vidovitom (pretpostavimo) ispitivanju koje može vidjeti sve procese, kojem ništa nije prepreka, primijetit ćemo vrlo sitne procese, fizikalne, kemijske, električne, magnetske, elektronske, i tako dalje, koji su svi upravljani izuzetno precizno kako bi se nesmetano postigao savršen rezultat. Inteligencija u tijelu djeluje poput savršenog računala. Također, život pokazuje inteligenciju koja smišlja načine za postizanje ciljeva. No ovo nije inteligencija kojom se koristimo kad razmišljamo, već inteligencija koja je za nas podsvjesna, postoji u samom tkivu žive materije i djeluje na načine koji dovode do daljnjih razvitaka.

Inteligencija, koja je prisutna u životu, uvijek djeluje tinski, no ako život gledamo zasebno, izuzevši ovih sila, uopće je ne vidimo. Drugim riječima, to je vrsta nevidljive energije koja ima svijest, sposobnost registriranja činjenica, inteligenciju koja može koordinirati, vremenski određivati i davati potrebne impulse, a uz sve to pokazuje i urođeni osjećaj za sklad, koji je bit ljepote.

Izuzetno je značajna činjenica da toliko mnogo životinja ima lijepo oblikovana tijela, što ukazuje na prirodu zakona koji određuju djelatnost života. Ljudsko tijelo može također biti lijepo, i u mnogim slučajevima i je lijepo, usprkos čovjekovom kršenju prirodnih zakona. Biolog objašnjava strukturu ptice ili ribe ili ljudskog tijela u smislu djelatnosti i korisnosti. Određeni organ smješten je negdje u tijelu radi lakšeg djelovanja, koordinacije i ekonomičnosti prostora, zajedno s prednostima koje idu uz tu ekonomiju. Ali postoji i dodatna činjenica da, iako dizajn može biti koristan, u toliko mnogo slučajeva stvara ljepotu oblika. Baš kao i u pokretu koji stvaramo i koji ukazuje na visoko razvijen estetski osjećaj. Kada životna energija djeluje slobodno, prema svojoj urođenoj inteligenciji, ona stvara oblik za oblikom koji je savršeno prilagođen svom djelovanju, koji je prilagođen potrebama i aktivnostima organizma, a u isto vrijeme očituje gracioznost i ljepotu koja se razlikuje od oblika do oblika. Ova izvanredna energija, koja je osjetljiva i djeluje inteligentno, ima tendenciju stvaranja ljepote. U toliko se mnogo slučajeva umjetnik u svom konceptu ljepote rukovodi uzorima Prirode. Djelovanje svakog oblika života je smisljeno, a osjetljivom umu najznačajnije je upravo ono što je i lijepo.

Kad pogledamo nešto što je izvanredno lijepo, ono se izdvaja i izaziva interes. Ova ljepota dubinski djeluje na osjetljivu prirodu, prožima je i stapa se s njom, barem za neko vrijeme. Ljepota u umjetnosti temelji se na proporciji linija, boja i sklada, kao i ritmu pokreta i izražaja. Priroda ili život su također umjetnost, genijalni sami po sebi, uključujući najrazličitije tehnike i cijelo vrijeme razvijajući nešto novo.

Iako je život tako neobična stvar, malo znamo o njegovoj neobičnosti. Mislimo da je to samo biološki sustav. Kao takav reproducira oblike u kojima obitava. Svaki oblik, bilo da je riječ o stanici ili ljudskom tijelu, uzrokuje rast prema obrascu koji je u njemu utjelovljen. Iako život u djelovanju ne postoji izvan oblika, koji ograničava njegovo djelovanje, oblik ne iscrpljuje njegovu potencijalnost. On za svoje ciljeve stvara ili razvija sve bolji oblik.

Kad koristimo riječ "život", to nije puka veličina koja se može izmjeriti u gramima, niti je to neka masa. On izražava svoju prirodu u smislu kvalitete i uvijek djeluje kroz oblike koji odgovaraju tim kvalitetama. Ogroman proces, kakav je evolucija, odvija se kroz određene prepoznatljive oblike. Očito je da je u prirodi života tražiti određenost i kroz određene obrasce objavljivati kvalitete koje su mu svojstvene. Ovaj izraz njegove prirode dobiva na značaju kako se pojavljuju sve viši i složenije organizirani oblici. U evolucijskom procesu dolazi do stalnog poboljšanja prethodnih izvedbi i pojavljuju se nove sposobnosti.

Kako se to događa? Puko umnožavanje tijela je prekrasno, ali uz umnožavanje, od najjednostavnijih početaka do najsloženijih obrazaca ljudskog mozga, postoji i poboljšavanje organizma.

U svojoj mašti možemo proći golem dio evolucijskog procesa i vidjeti da u svakoj novoj fazi nastaju nove sposobnosti za koje se prethodno moglo sumnjati da postoje. Kako se ove sposobnosti pojavljuju, postoji ne samo povećana sposobnost za izvođenjem nekih stvari, već se pojavljuje i inteligencija novog reda i osjetljivosti, a koja se ne može objasniti pukom prilagodbom ili djelovanjem mehanicističkih čimbenika. Osjetljivo ljudsko biće sposobno je za opažanje i odzive za koje ne postoje riječi, za osjetljivost koja se očituje, opažanje ljepote ili ljubavi. Prilagođavanje bi više djelovalo tako da smanjuje život na razinu uobičajenog. Ova osjetljivost pak nije proizvod misli iako je na njoj utemeljena. Nju ne možemo logički argumentirati pomoću nekih objektivnih činjenica i reći: Osjetljivost na ljepotu se vidi.

Iskustvo ljepote dolazi kroz višestruke oblike boja, zvukova, kretnje linija i slično, ali također i kroz same načine mišljenja i osjećaja, i uglavnom je neizrecivo riječima. Okreće se suptilnim nijansama i odnosima, kao i u glazbi gdje postoji niz nota neodredivih modulacija i nijansi. Ako se u jednoj noti napravi i najmanja promjena, bilo u trajanju, njenom mjestu ili tonu, cijeli se dojam gubi. Glazba u određenoj mjeri ukazuje na suptilnost, dubinu i opseg opažanja, mogući odziv ljudske svijesti. Ta je osjetljivost svojstvo same naravi života ili svijesti i ne gubi se nikakvim vanjskim utjecajima.

Takva osjetljivost, koja je temelj istinske inteligencije, pokazuje se na različite načine, na primjer u mašti. Mašta je više od registriranja ili fotografiranja neke činjenice.

Ako vidimo stolicu, nekoliko ljudi koji sjede na podu, i tako dalje, to je samo bilježenje postojećih činjenica. Kada izgrađujemo neku hipotezu kako bi smo objasnili određenu pojavu, stvaramo nevidljivi most i ta se radnja u potpunosti razlikuje od registriranja i rasuđivanja. Zamišljati znači graditi oblik elementima prisutnim u umu. Iz osjetljivosti proizlazi ljubav, koja se ne može objasniti pukom vezanošću ili instinktom samozaštite. Ljubav u svojoj čistoći ukida ja.

U čovjeku postoji i instinktivni osjećaj morala, ispravnog i pogrešnog. Što opet ukazuje na aspekt života koji se odvija u čovjeku. Ako je tako, u tome je mnogo latentnog, pa kakva mora biti priroda izvora iz kojeg sve ovo proizlazi?

Čovjek je svjestan ne samo vanjskih stvari, već i onoga što se odvija u njegovoj svijesti. U njemu postoji svijest koja može biti svjesna promjena. Životinja je svjesna u svojoj sferi. Ona vidi stvari koje su oko nje, iako ih može vidjeti drugačije od onoga kako ih vidi ljudsko biće. Ona ima pamćenje privlačnog i odbojnog, ali sjećanje privlačnog i odbojnog koje iz toga proizlazi je mehaničko. Ako vidi nešto što stvara sliku ugodnog osjećaja kreće se prema njemu, a ako je doživjela nešto neugodno u njenom umu je slika koja stvara odbojnost, pa bježi ili napada. Njeno djelovanje u potpunosti je određeno impulsima sjećanja. Stoga je životinju moguće dresirati kako bi izvodila razne trikove. Znanstvenici, kao i zabavljači, djeluju na životinje na prilično okrutne i prijekorne načine, kako bi ih proučavali ili dresirali. Kad je životinja dresirana čini određene stvari koje joj pružaju zadovoljstvo, ali je također naučila da će patiti ako ne učini određene stvari. Njena memorija stupa u akciju i pokreće moždane stanice po potrebnom uzorku na zadani signal čak i bez izvornog podražaja.

Škola psihologije, poznata kao "bihevioristička škola", vjeruje da je čovjek također jedna životinja, najinteligentnija od svih, te stoga može biti obučen na isti način kao i životinja, govoriti i razmišljati na određeni način, reagirati na događaje i odzivati se kao po receptu. Drugim riječima, čovjeka se smatra sustavom takozvanih uvjetovanih refleksa koji djeluje na temelju pamćenja, a ne sustavom slobodne inteligencije.

Ono što ovi psiholozi kažu može biti točno u odnosu na prosječnog čovjeka koji živi površno, mehanički i na kojeg je vrlo lako utjecati. Kad netko nije svjestan, što je stanje djelomičnog spavanja, razmišljanje i osjećanje uglavnom je mehaničko, njima upravlja pamćenje i prijatni i neprijatni osjećaji. Ali kad netko

osvijesti ovu činjenicu i izađe iz ovog stanja, što je moguće, može se potpuno osloboditi svih mehaničkih reakcija i djelovati slobodnom inteligencijom. On je tada psihološki oslobođeno biće. Takva je sloboda stvarna samo kad se iskusi, a ne kada se zamišlja. U toj slobodi život poprima ili otkriva novo značenje. Svaka njegova radnja i iskustvo tada su svježi, novi i izvorni. Svaki trenutak vremena može biti slobodan čak i od vlastitog razmišljanja o prošlosti. U ovom se stanju život približava stanju koje se najbolje može opisati kao duhovno, odnosno nesputano svojstvima materije.

Kad se spozna ta istina, teško je prihvatiti stajalište da su život i svijest proizvodi materije, kako su to mnogi znanstvenici u prošlom stoljeću mislili i kao što mnogi znanstvenici i sada misle. Oni otkrivaju mogućnosti materije samo u ograničenoj mjeri i u neslobodnom stanju. Materija je deterministička, odnosno rezultati i djelovanja posljedice su prisutnosti određenih uvjeta. Ljudsko je biće također stvorenje koje je do određene mjere podložno determinizmu, ali izvan toga može postati slobodno, a ta je sloboda u biti sloboda izražavanja i otkrivanja ljepote u sebi. Teorija da život, poput svijesti, koja je sposobna za maštu, inicijativu, osjetljivost, ljubav i sva ostala svojstva koja u sebi imaju kvalitetu slobode, može biti proizvod molekularnih komponenata, implicira, da ako se te komponente spoje, tada će život u svim svojim dometima i ljepoti posljedično manifestirati osjetljivost, slobodu, inteligenciju i ljepotu, stvarajući u svakom trenutku nešto novo.

Um koji je strogo logičan i znanstven mora počivati na zdravom razumu i u svom razmišljanju izbjegavati svaku lakovjernost. Svako objašnjenje životnih pojava trebalo bi biti u skladu s našim vlastitim iskustvom i onim što znamo o sebi. Trebalo bi biti vjerodostojno i osvjetljavajuće. Drugo objašnjenje možemo nazvati teozofskim gledištem, da je život univerzalna energija, prirode svijesti u širem smislu, sa svojim izvanrednim kvalitetama, kao i određenim uvjetnim ograničenjima.

Teozofija nije ono što je sadržano u ovoj ili onoj knjizi, iako to može donekle i biti, već je Teozofija mudrost koja proizlazi iz istine u njezinoj cjelovitosti. Ako tako definiramo Teozofiju, možemo je naći u knjigama, iako je nijedna knjiga ne može iscrpiti ili nadomjestiti sa stvarnošću koja se može naći u životu. Možemo je naći u mislima drevnih filozofa, izraženu u bilo kojem sustavu mišljenja, u bilo kojoj religiji. Teozofija, kako riječ kaže, nije površna istina koja se tiče znanosti, već istina u svojoj sveobuhvatnosti, koja uključuje sve živote i svijesti, sve suptilne pokrete u njoj, svaku nijansu, ton i mogućnost.

Taj je život sveprisutna univerzalna energija, kako u neživim stvarima tako i u živim stvarima, razlikujući se po svojoj snazi i djelovanju i koristeći materijalne oblike za svoje izražavanje. Teoretska je dok se njezina temeljna ili cjelovita priroda u sebi ne iskusi. Ali možemo vidjeti da je koliko vjerodostojna, toliko i prosvjetljujuća. Ova jedinstvena energija ne može djelovati bez medija. U mnogim postojećim oblicima vidimo pojavnost njezine prirode. Ima kvalitetu svjesnosti jer postoji određeni stupanj svijesti u svim stvarima. U čovjeku se uzdiže do visina prosvjetljenja, snage i ljepote koje su trenutno nezamislive. Djeluje u različitim gradacijama pokazujući ogroman raspon.

Postoji određena vrsta energije koja se očituje kod bakterija, druga neizmjerljivo moćnija u životinjama, a jedna druga gotovo beskrajno moćnija u čovjeku, koji može razmišljati i osjećati. U toj vrsti svijesti, čije je djelovanje u potpunosti neodređeno onim što je izvan njene prirode, mogu postojati vrhunci poput onih nekog planinskog lanca. Život je kretanje svijesti uvjetovano oblicima koji je nose. Svako živo biće je svjesno, ali stupanj njegove svijesti određuje uređenje njegova tijela. Slobodna svijest može imati beskonačni potencijal, ali ograničenja ga mogu dovesti do pada. Razmislite o leptiru, vrapcu, bilo kojem živom biću. Organizam određuje svijet koji doživljava, u kojem se kreće i djeluje. To je ograničeni svijet. No čovjek, iako je trenutno ograničen, u sebi ima prirodu koja može rasti bez ograničenja, jer je to priroda svijesti jedne nepoznate mogućnosti. Svijest koja čini ljudsko biće koristi mozak samo kao podlogu na kojoj djeluje. Njegova je svijest daleko superiornija od one koja se može naći u nižim

kraljevstvima prirode, gdje život djeluje mehanički, podložen zakonima uzročnosti. Čovjek je sposoban za djelovanje koje daleko nadmašuje svaku vrstu misli i osjećaja koji proizlaze iz utisaka mozga.

Čovjek je stvarno biće života i svijesti, a fizičko tijelo omogućuje tom biću da dođe u dodir s fizičkim svijetom i djeluje na njega. Tek kad shvatimo tu činjenicu, moći ćemo spoznati značenje smrti. Čovjek sebe poznaje kao 'biće' i mi tek donekle vidimo raspon svijesti koju pokazuje. Kad shvatimo da je čovjek u biti ta svijest i da je tijelo samo kaput, nešto što se treba navući ili instrument koji se koristi, moći ćemo uočiti izvanredan značaj ove činjenice.

Život je u svom izrazu uvijek individualan. Djeluje kroz određeni pojedinačni ustav ili organizaciju. Njegova priroda, koja je zapravo svijest, neizbježno je uvjetovana tijelom, sve dok se ne oslobodi tog ropstva. Ova individualna svijest teče poput struje kontinuitetom vremena. Da teče poput potoka, određenim zamahom, prikupljajući materijal, činjenica je koju možemo sami shvatiti. U jednom trenutku kod pojedinca postoji određeno stanje svijesti. On doživljava određene osjete, zauzima određene zamisli, razmišlja i osjeća na određene načine. U sljedećem trenutku u njemu postoji stanje svijesti koje je povezano s prethodnim stanjem, iako je njegova varijacija, dva stanja u jednom. Postoji taj kontinuitet u svijesti i u životima svih nas, unatoč površnim prekidima. Budući da se energija ne može uništiti i teče kao jedna struja, ako se oblik koji sadrži život raspada, možemo legitimno pretpostaviti da je sada u nekom latentnom stanju ili se nastavlja kretati kroz druge uvjete.

Dakle, može se razumjeti izjava, da se individualna svijest nastavlja i nakon smrti fizičkog tijela. Kad tijelo posustane, biće života i svijesti, koje je koristilo tijelo kao podlogu ili instrument za svoje djelovanje, prelazi u drugo stanje. Postoji mnoštvo dokaza, koje su prikupili Društvo za psihička istraživanja i druga društva, u svrhu potpore stajališta, da individualnost kao svjesni entitet preživljava smrt tijela. To je razumljiv stav, u skladu je sa činjenicama našeg iskustva. Može se razumom prihvatiti, ali da bismo sami saznali tu istinu tijekom svog života bilo bi potrebno postizanje određene slobode od poistovjećenja s tijelom.

Pretpostavljajući da možemo ići toliko daleko, pitanje je: što će se dogoditi sa ovom sviješću nakon smrti tijela? Veliki je Učitelj stoljećima ranije rekao, da sve sastavljene stvari neizbježno bivaju rastavljene. Sve što je izgrađeno trpi propast i pad. Sve što nastane skupljanjem različitih elemenata, može se rastaviti i razriješiti na elemente iz kojih je spoj nastao. Ono što ima početak mora imati i kraj. Tijelo koje je izgrađeno prilikom vitalnosti neizbježno propada, jer taj priliv nije stalan. Događaju se razne promjene kako bi se umanjila učinkovitost njegovog djelovanja. Konačno, umire. Ali što je s umom koji postoji nakon smrti tijela? Um, koji se može nazvati tijelom svijesti, nije jednostavna stvar. On je također spoj različitih zamisli izvedenih iz različitih izvora i postaje sustav energija koje se kreću raznim kolosijecima i misaonim navikama. Budući da nije jednostavan, ali je godinama organiziran kao jedna građevina zamisli i navika, poput mozga, i on se mora raspadati po fazama, u nedostatku temelja koji podupiru građevinu, tj. fizičkog tijela, osjeta i podražaja koji su stalno tekli njime.

Što onda ostaje? Ono što može ostati je čista svijest, osnovna, nepromijenjena, obrađena i organizirana. Ići dalje može samo čista svijest, koja je jednostavna, koja se može smatrati homogenom u svojoj jednostavnosti i koja može postojati nakon svih svojih sadržaja, svega što je nosila i posjedovala, oblika koji je poprimila. Da li se ova čista svijest rasplinjava poput dima ili nastavlja postojati čak i kad su završile sve promjene, mehanička djelovanja i navike? Može li se kretati oko središta ili vlastite osi poput unutaršnjeg kotača iako ga više ne pomiče vanjski kotač s kojim je bila povezana? Nastavlja li se svijest lišena svog sadržaja, bez podjele u sebi, bez ikakve organizacije ili se raspršuje u nedostatku nečega na čemu bi mogla počivati? Kad za nju nema objektivnog temelja, može li postojati subjektivno središte za koje se može držati?

Na ovo pitanje zaista mogu odgovoriti samo oni koji su iskusili to stanje, oko toga ne postoji drugi način za postizanje apsolutne sigurnosti. To stanje čovjek mora iskusiti da bi znao da li svijest može postojati u svom čistom, iskonskom stanju. Može se tvrditi da pridjev ne može postojati bez imenice. Biti svjestan pridjevski je uvjet. Kakva je priroda imenice koju on karakterizira? Moguće je, da je u konačnici supstrat svemira samo jedan element ili supstancija, koristeći ovu potonju riječ u doslovnom značenju, od koje su Duh ili Svijest i Materija samo dvije strane medalje. Ali Materija, ne onakva kakvu znamo, već njezin izvor ili izvorno stanje iz kojeg su postupkom diferencijacije i izgradnje stvoreni svi složeni oblici.

U ovom pogledu, koji je u skladu s drevnim učenjem, mogu postojati središta djelovanja koja se nazivaju Duhom, koja su istovjetna središtima izvornog medija. Pri tom središte nije središte reakcija ili vezanosti, drugim riječima, nas kakvih se poznamo, već je središte djelovanja logične koherentnosti i sklada, čiste duhovne individualnosti. Može postojati individualizirana svijest koja ne misli da je odvojena od drugih, jer se ne poistovjećuje ni s čime što je izvan njene prirode, jer nije vezana za prošlost. Može postati životna i prosvjetljena podvrgavajući se buđenju istine koja je prisutna u njoj samoj i u svim stvarima. Biti sposobna djelovati na jedinstvene načine u skladu sa svojim ostvarenjima, razvijajući tako ili pokazujući svu svoju ljepotu. Ništa drugo u čisto duhovnom smislu ne može označavati riječ "duša". Ona se ne može usporediti s kotačem koji se mehanički okreće. Um može biti takav kotač, ali duša nije mehanički um.

Postoje snažne tvrdnje onih koji su progovorili o svojim spoznajama, da je moguće iskusiti ovo stanje unutarne slobode dok još živimo u tijelu. Uči u stanje u kojem je svijest poput prostora, čisto prostranstvo. Ovo stanje na koje se pozivam može imati mnoga svojstva i biti sposobno za djelovanje na mnogo načina. Stanje svojstveno samom izvoru te univerzalne energije, životu ili Duhu. U svojoj čistoći svijest je posve osjetljiva, sposobna spoznati. Ona odražava prirodu vanjskog svijeta, ali također i izražava ono što je latentno u njoj samoj. Ne ono što je latentno u kategoriji materije, već slobode, ljubavi i tome slično, opisana kao priroda Duha, sveprisutnog principa koji nije produkt materije ili materijalnih uvjeta. Postojanje tog nematerijalnog principa, Duha, ne možemo dokazati nikakvim materijalnim sredstvima. Intelktualno o njemu možemo razmišljati samo kao o hipotezi ili postulatu, ali je provjeriv osobnim iskustvom. Intelktualno se može prihvatiti jer objašnjava toliko stvari.

Materija postoji u jako puno stanja i u potpunosti je deterministička. Svaki oblik materije se rađa i umire. Ali ova teorija, koja je vrlo drevna, sadrži postulate cijelog materijalnog svemira i svih njegovih svojstava. Ono što bismo mogli smatrati komplementarno njoj i samo-postojeće ima kvalitetu koja se ne odražava ni u kakvom stanju materije niti u bilo kakvom stanju uma temeljenom na iskustvu u svijetu materije i osjetila. Moguće je da je to ta istina, koja je u teološkom obliku stavljena u Kuran, gdje se kaže da nešto slično Bogu, njegovoj prirodi, nigdje ne postoji. Da se priroda (koja je također duboko u čovjeku) ne može zamisliti, da se razlikuje od bilo čega što smo iskusili. Stoga kažu da nije dopušteno bilo kakvo opisivanje Boga, On je neopisiv.

Tu izjavu ne trebamo shvatiti doslovno, već joj možemo dati filozofsko značenje ispunjeno ljepotom i značajem. U ovom svijetu materije sve što vidimo ima ishodište, proizvod je nekog pred-postojećeg stanja. No postoji nešto što se subjektivno može spoznati kao činjenica, koja je samo-opstojna, vječna, nepromjenjiva, bez početka i kraja. To nešto se potpuno razlikuje od bilo čega što bi smo mogli pronaći bilo gdje u svemiru ili u bilo kojem stanju ljudskog uma. Priroda ovog samo-opstojnog načela ostvariva je u svijesti koja je čista, koja je potpuno osjetljiva i prijemčiva. Kad to ne bi bilo moguće ostvariti, onda se time uopće ne bismo trebali baviti. Ali ovo univerzalno načelo ostvarivo je u svijesti očišćenoj od svake već postojeće ideje o bilo čemu i koja je potpuno otvorena. Tada se priroda tog načela odražava u toj svijesti, i više nego li se odražava, postaje jedno sa tom sviješću.

O tom se sveprisutnom načelu govori u različitim religijama na različite načine. Mogli bismo ga nazvati božanskim ili nadljudskim načelom, Atmanom ili Duhom, premda su oba pojma postala otrcana i lišena svog pravog značenja.

Sveprisutnu svijest bismo mogli smatrati vezom između Duha i Materije, a život bi bio nit koja ujedinjuje različita stanja svijesti, posljedica napetosti koja postoji između ova dva pola. Kad govorimo o Duhu, on je subjektivan, nešto što treba iskusiti u nama samima. Njegova se priroda može očitovati u besprijekornom mediju. Ako je ovo Načelo svuda u svemiru, tada i svijest i život moraju postojati u svakoj točki. Mora biti ostvariv u svijesti koja je dovoljno razvijena i čista da ga primi. Tada takvoj svijesti može prenijeti svoju prirodu. Takva svijest ima novi odnos sa svime, ona se odaziva na sve, na drugačiji način od onoga kako čovjek u stanju nesvjesnosti reagira i razmišlja. Svi su ovi odzivi buđenja istine i u svojoj cjelini čine tijelo istine, kao i tijelo svijesti koje ne sadrži ništa osim istine.

Takva je svijest duhovna, ako možemo koristiti taj pridjev, jer izražava prirodu Duha ili vlastitu čistu prirodu. To je svijest koja također reagira na duhovnu prirodu koja je u osnovi svih oblika života, jer je osjetljiva na sve i u svemu vidi ljepotu. Ona posjeduje svojstvo ljubavi. Njena spoznaja nije samo spoznaja oblika stvari, već i života u tim oblicima. Netko može nešto spoznati samo kada to voli. Ako ne volite osobu, ne možete je upoznati. A da bi smo nekog istinski znali trebamo ga i upoznati i voljeti. Ali ta ljubav nije vezanost ili naklonost, već je poput svjetlosti koja otkriva i djeluje, jer je život sa svom svojom dinamičnošću prožet tom svjetlosti.

Ova priroda Duha, budući da nije proizvod prošlosti, ne nastaje vremenom. Ona je bezvremena. Ono što je samo-opstojno mora imati prirodu koja nije podložna promjenama vremena i smrtnosti, prirodu koja je uvijek svježija, uvijek nova, neopredijeljena, jedina stvar besmrtna u smrtnom svijetu, sposobna za beskonačnu ljepotu i beskonačne načine djelovanja.

AKTIVNOST UMA

Svaki je čovjek entitet svijesti obavijen materijom koja se, budući da je organizirana, na jednostavan način smatra njegovim fizičkim tijelom.

Očito je da ovaj entitet svijesti djeluje na različitim razinama, ne samo na fizičkoj razini, već i na emocionalnoj, mentalnoj a možda i na nekim drugim razinama. Fizički, svijest je okarakterizirana osjetljivošću, registriranjem osjeta koji se odvijaju kroz razne osjetilne organe. Svjestan sam da sjedim na drvetu, da sam okružen drvećem, da sam okružen ljudima. Sve te predmete, dok utječu na mene, opažam kroz razna osjetila, a sve su to oblici saznanja koji dolaze pomoću instrumentarija osjetila. Svjesni ste da je tlo tvrdo, da je nešto drugo mekano, da je nebo plavo, drveće zeleno i žuto itd. Vidjeti ćete, ako isključite nametljivu misao, da se svijest sastoji samo od toga da budete svjesni, to je sve što treba znati. Ovo zvuči strahovito očito, ali ako se usredotočimo na tu istinu možda ćemo iz nje moći puno naučiti.

Kao što sam rekao, svjestan sam svih stvari oko sebe, raznih lica, njihovih izraza i ta svijest o onome što je ispred mene ne zahtjeva neki napor. Ne trebam naprezati volju da bih bio toga svjestan. To je poput otvaranja očiju i gledanja. Kad sam samo svjestan, nema aktivnosti misli, igre privlačenja ili odbijanja. Riječ koju treba upotrijebiti u vezi ovog stanja je svjesnost. Određene stvari su činjenice, svjestan sam ih. Ovo stanje je čisto negativno, bez poremećaja uzrokovanih aktivnošću misli, nema bilo kakvih ubacivanja, poput „želim ovo, ne sviđa mi se ono i tako dalje“.

Ova negativnost je poput zrcala u kojem se odražavaju predmeti. Vi držite zrcalo, zrcalo vlastitog opažanja, svjesnosti, i koji god bi predmeti pred njega stali, u njemu bi se odražavali. Zrcalo se ne mora premišljati o odražavanju, ono nema izbora. Ako postavite dovoljno veliko ogledalo, u njemu će se odraziti sve.

Riječ negativno često se koristi u smislu smanjena vrijednosti, za pozitivno se misli da je dobro, korisno, a negativno loše, smetajuće. Ali ja koristim riječ negativno u znanstvenom smislu. To nije inertno, upražnjeno ili nejasno, ovo negativno je čisto osjetljivo.

Usporedio sam svjesnost sa zrcalom i rekao da zrcalo nema izbora. Ali mi imamo izbor, odnosno svijest ima izbor. Ona može obratiti pažnju ili ne obratiti pažnju. Može, da tako kažem, biti u dodiru sa stvarima pred sobom, a može se djelomično ili u potpunosti povući. Može biti budna, ili može utonuti u san ili nesvjesnost. Dakle, u određenom mjeri je tu očito u igri volja. Ja mogu otvoriti oči, a mogu ih i zatvoriti. Ono što odlučuje o ovom izboru je volja ili želja.

Obično ono što nazivamo voljom sadrži čimbenike želje. "Moja je volja", kažemo i nabijamo je drugima. Tvrdo glavi smo, ustrajni, ističemo se. Zašto sve to radimo? Jer iza toga stoji nešto što hoćemo, nešto što želimo ili ne želimo. U onome što smo odlučili nazvati voljom gotovo uvijek postoje elementi želje. Čimbenik volje jako se razlikuje od osjetljivosti. Kad upotrijebite svoju volju, volja je pozitivna, djeluje odlučno, dok je svjesnost negativna, ona je čisto osjetljiva. To je važna razlika.

U ustroju ljudskog bića postoji priroda osjetljivosti koja je pasivna, prijemčiva, najneobičnijim načinom bilježi sve, a postoji i volja prema van, koja određuje i koja na određeni način djeluje svakog trenutka i stvara promjenu stanja svijesti. Ona će ući, kao što ću sada pokazati, u svaku aktivnost svijesti koju moramo razlikovati od pukog pasivnog i zrcalnog opažanja. Zapravo, osjetljivost i volja se nadopunjuju, kao krug i radijus. Uvodim ovu sličnost jer ćete odmah vidjeti kako je prosvjetljujuća. Krug je prostran bez obzira na veličinu. Svijest je također prostrana, pokriva polje, veliko ili malo. Sada, ako sam dovoljno budan, moja svijest može uočiti sve što je pred njom, baš poput fotografske ploče koja

odražava sve apsolutno objektivno, uključujući i najsitnije predmete. No radijus je samo jedna linija koja je usmjerena do određene točke opsega. Naravno, ako se krug učini manjim ili većim, ovaj radijus, iako usmjeren na samo jednu točku unutar ravnine kruga se mijenja, iako mijenjajući svoj smjer može pokriti sve točke.

Tamo gdje je moj pogled, tamo je usmjerena moja pažnja. Odnos moje svijesti prema tom određenom mjestu je radijus. Pažnja je usmjerena na taj dio i isključuje sve ostalo. Ide u jednom smjeru. Ali pažnja se može prebaciti sa toga na nešto drugo. U jednom trenutku može unutar kruga ukazivati na jednu točku, već sljedeći trenutak se može pomaknuti na drugu, a odatle na sljedeću. Tako da radijus predstavlja smjer, a smjer se djelovanjem volje mijenja.

Kad sam svjestan da se u prostoru nešto prostire, na primjer ovaj prizor, nebo, drveće, voda, brda, tlo, svi mi ovdje, možemo na sve to gledati kao na neku vrstu karte ispunjenu raznim detaljima. Svjestan sam da sve to postoji, a također sam svjestan i da postoje različiti dijelovi, tolike vlati trave, toliko otpalag lišća, pojedine stolice i ljudi itd. Moja svjesnost uključuje cjelinu i poneki dio.

Iako sam toga svjestan, svoju ću pažnju u potpunosti usmjeriti samo na određeni dio i u svoju svijest neću uključiti druge predmete. Svijest je vrlo upravljiva stvar. Možete je proširiti tako da pokrije mnoge predmete, a možete je usmjeriti na sitnu točku. Možete je isključiti, a možete je i uključiti.

U ovoj se publici mogu usredotočiti na jedno lice ili samo na jednu boju. Pri tome djeluje faktor volje. Radijus o kojem sam govorio je poput zrake svjetlosti, prvo padne na jedno mjesto, pa prijeđe na drugo. Priroda akcije koju čini volja je izazivanje pokreta, promjene.

Strelovitost zrake, koja čini aktivnost na polju svijesti, može biti izuzetno brza i pokrivati jako puno točaka. To je nešto poput onoga što se događa na televiziji. Vi mislite da gledate sliku. No činjenica je da su točke na toj slici osvijetljene zrakom svjetlosti, ali ta se zraka pomiče tako nevjerojatnom brzinom da niste u mogućnosti primijetiti vremenske razmake i stoga se cijela stvar vidi kao slika. Ista se stvar događa i u procesima mišljenja.

Kad ispitujete proces razmišljanja, što je pozitivna aktivnost, cijelo vrijeme djeluje volja. Aktivnost se sastoji od niza koraka. Svaki korak mora biti započet impulsom, koliko god brz i lak bio. Ono što je impuls na fizičkom polju volja je ili sila sklonosti na polju svijesti. U procesu razmišljanja, iako možda niste svjesni te činjenice, postoji volja koja cijelo vrijeme djeluje, prebacujući se s jedne slike na drugu. Djeluje unutar slika svijesti, unutar pamćenja. Da nije bilo pamćenja, ne bi mogli razmišljati, jer ne bi bilo polja po kojem bi se ovaj radijus, ova linija svjetlosti mogla kretati.

Svijest je jedna izvanredna stvar. U svojoj je suštini poput fotografskog negativa, prijemčiva i dojmlija. Moderni astronom opaža mnoge stvari pomoću svog negativa, koji je toliko osjetljiv da bilježi predmete u svemiru previše sitne za naše oči. Svijest svakoga od nas zadržava dojmove, koje prima na neodređeno vrijeme, u nekom svom osnovnom aspektu. Ti se dojmovi, primljeni tijekom nečijeg života, također registriraju u mozgu, a ono što je tamo zabilježeno ili barem dijelovi toga mogu se čisto mehaničkim postupkom dovesti do razine svjesnog uma. Mi ne znamo prirodu povezanosti ili veza koje postoje između materije različitih stupnjeva pojavnosti zamislivog izvornog oblika i svijesti zamišljene kao nečeg što se potpuno razlikuje od materije i koja joj je komplementarna. Prirodu tih poveznica možemo znati samo kad postoji stanje slobode unutar neke, to jest nečije svijesti, od ograničenja koja joj materija u tim različitim fazama nameće.

Dojmovi nastali u mozgu ne mogu se održati dugo vremena jer se mozak sastoji od materije, a sve što je stvoreno od materije mora doći do svog kraja. Svijest nema prirodu materije kakvu mi poznajemo, ali ima neki njen aspekt koji je od prirode materije. I premda je izvanredan, možda je iz izvora iz kojeg

proizlazi i sva materija. Ono što je u njoj zabilježeno do u najveće sitnoće može se zadržati unedogled. Ono što se naziva Akasha izvor je i zajednička osnova svijesti, i života i materije, sposobna je primiti i zadržati dojam o svemu što postoji i što se događa. Dojmovi iz prošlosti čine sjećanje pojedinca, sadržavajući dijelove koji se mogu lako prizvati i dijelove koji su duboko uronjeni.

Kad kažemo sjećanje, to nije samo sjećanje na jučer, prethodnu godinu i tako dalje. To je ujedno i sjećanje na ono što nas se dojmilo protekle sekunde. Čak je i to u sjeni sjećanja. Svjetlosna olovka pomiče se u polju različitih slika prizvanih procesom razmišljanja. Djeluje kao da pomiče te slike u različite relacijske položaje jedne prema drugima. Kažem, kao da, jer mislim da ona zapravo ne mijenja slike, ne može, ali se pomiče i stoga se čini kao da su slike pomaknute, no ovo sada zalazi u daljnju suptilnost.

Ovo je teška tema, tako zamršena i suptilna i sve što možemo učiniti je pokušati je razumjeti sa različitih aspekata. Naše razumijevanje ovih stvari je vrlo nesavršeno i moramo spoznati još mnogo toga.

Kada se slike u polju pamćenja pomaknu, među njima nastaju različiti odnosi, a um u svom aspektu negativnosti bilježi te odnose. Na primjer, ako postoji određena udaljenost između dva predmeta, postavljajući ih u drugu liniju izgledati će kraća, i tako dalje. Aktivnost misli je takovo kretanje koje se temelji na sjećanju, uključujući usporedbu, obrazloženje, logiku i zaključivanje.

U svijesti su prisutni različiti elementi, različiti osjećaji, boje, ideje, iskustva, oblici i slično. Sve se to na razne načine prikuplja, kao da se kreće, a zatim se ugrađuje u slike, figure, strukture, zdanja, a to je čin mašte ili stvaranja slika. Cijela ta aktivnost je izvanredna. Svjetlosna olovka pomiče se i okreće oko sebe na takav način da vlastitom aktivnošću čini da cijelo polje, sve slike u njemu, premješta u nove odnose, u razna zdanja. Ova se aktivnost u našem uobičajenom razmišljanju odvija brzinom munje. Naravno, brzina munje se može izmjeriti, no ovo se ne može izmjeriti, ovo može biti trenutno. Iako toga nismo svjesni, jer se to tako lako odvija, ta se aktivnost cijelo vrijeme odvija u nama.

Volja se obično smatra dijelom uma, ali potrebno je razlikovati osjetljivost i volju te razumjeti prirodu osjećaja koji se također smatraju dijelom uma. Osjećaj je negativni aspekt svijesti, oblik je osjetljivosti. Kada osjećate prirodu nečega, to je kao kad rukom osjećate teksturu tkanine. Ali riječ "osjećaj" koristimo da bismo uključili osobne reakcije. Dakle, ima različita značenja. Osjećam ugodnost zraka, ljepotu neba i određenu odbojnost ili reakciju na strah. To su različite vrste osjećaja. Kad osjetite prirodu stvari, pasivno i u tišini, svjesni ste nečega što postoji.

Sada smo došli do određenih komplikacija koje nastaju zbog drugog čimbenika, a to je vezanost ili želja. Svijest doslovno podrazumijeva proživljavanje činjenica o onome što jest, što god to bilo. Također registrira činjenice zadovoljstva i boli. Ako dodirnem nešto vrelo, osjećam bol. Kušam li nešto fino, javlja se zadovoljstvo. To su osjeti, kategorije znanja, ali umjesto da ih samo registrira, svijest se za neke osjete vezuje a druge odbija. To nam je naravno dobro poznato. Odbojnost je također vrsta fiksacije koja je vezanost, pa bismo cijelu pojavu, uključujući i svaki oblik odbijanja, mogli nazvati pojavom vezanosti. Strah je oblik odbojnosti, ali on prijanja, pa čak postaje i opsesijom.

Kad kažemo vezano, što je za što vezano? To je vezanost svijesti u njoj esencijalnoj bezbojnoj ili kristalnoj prirodi, prirodi spoznavanja, za osjet koji je iskustvo nečega. Šećer je sladak. Svijest koja je bezbojna vezana je uz taj osjet koji je sladak, no taj je osjet također oblik svijesti. Dakle, ono što je bezoblično veže se za nešto što ima oblik i određenost. U svakom slučaju izgleda tako. Te stvari ne vidimo dovoljno jasno, prvo zato što ne obraćamo pažnju, a drugo, jer naš um nije dovoljno brz i dovoljno slobodan da uđe u nijanse svojih promjena i u među-djelatnosti između našeg uma i vanjskog svijeta.

Vežanost je automatska. Ako imate limenku orašastih plodova i stavljate ih u usta i jedete, dobit ćete ugodan osjećaj. Sada, bez vašeg znanja, dok ste možda zaokupljeni radnjom neke knjige, svijest se kači za taj osjet. Iz te zakačenosti dolazi do želje koja motivira volju da stavite prste u limenku i drugu orašicu u usta. Onda to traje i dok ste završili pola knjige, možda ste dovršili i pola limenke. Radnja je automatska jer na nju ne obraćate pažnju, ali kad je jednom promotrite, počinjete razmišljati: „Trebam li nastaviti jesti? Možda bih trebao stati.“ A to prekida ovaj slijed.

Automatizam se nastavlja sve dok postoji nesvjesnost nas samih, o tome kako smo vezani i kako postupamo. Ponašamo se kao da smo stroj, a ne slobodna inteligencija. Ono što se dalje događa jest da se stvara jedna vežanost, pa druga, udruživanjem i treća, i tako u konačnici čitav niz. U našoj se prirodi uspostavlja čitav jedan sustav vežanosti. Prvo se vežemo za osjet, zatim za osobu ili stvar koja pruža taj osjet, i konačno za sve što se odnosi na tu osobu ili stvar. Sustav koji je izgrađen je poput stroja. Kao da su razne poluge međusobno povezane, tako da kad pomičete jednu polugu, dolazi do gibanja svih drugih poluga u sustavu. Središte ovog sustava je 'ja'. Mora postojati središte kretanja, stožer oko kojeg se cijela naprava okreće, točka iz koje sila proizlazi i uzrokuje nove smjerove kretanja.

Formula koja sumira različite aktivnosti glasi: „Ja Želim.“ „Želim“ je radnja koja izvire iz vežanosti. „Ja“ je ego ili ja u uobičajenom smislu, koji je subjekt radnje. Samo ako postoji ono što se želi postoji „Ja“. Vežanost mora imati dva kraja. Udaljeniji kraj je predmet ka kojem se ide, koji pruža osjet, a bliži kraj je „Ja“, naizgled stalno središte. Formula djeluje u različitim oblicima: „Volim hranu.“, „Volim laskati.“, „Volim važnost.“ i toliko drugih stvari. Možda „volim“ nije prava riječ, „želim“ je bolja, jer vam se neka stvar može svidjeti, registrirate njezinu prihvatljivost, ali je ne želite.

U našim životima postoji donekle vežanost za svako stečeno iskustvo. Svaka vežanost je poput niti unutar polja svijesti koja je izbačena do određene točke, određene slike, određenog osjeta. Kad je ovaj konac, nazovimo ga nit, galvaniziran, kada kroz njega prolazi određena struja, tada dolazi do povlačenja, a to povlačenje je želja. Vežanost je pasivni oblik želje, a u svačijoj prirodi ima toliko niti koje se povlače u različitim smjerovima. Rekao sam da se čak i odbijanje može smatrati oblikom vežanosti, jer ste vezani za stvar koju odbijate, za osobu koju mrzite, za sliku koje se bojite. Bilo da se radi o mržnji ili strahu, pohlepi, ambiciji ili želji, nit i napetost su tu.

Te su napetosti različitog intenziteta i uglavnom se ne primjećuju, ponašaju se zaobilazno. Toliko smo poistovjeđeni sa tim stanjem da nismo u stanju shvatiti što se događa. Kad se poistovjetimo sa nečim postajemo toga nesvjesni. Sjedim na ovoj stolici. Kada bi ova stolica bila savršeno udobna i kada bi se u nju lijepo uklopilo, nakon nekog vremena bih otkrio da sam potpuno nesvjestan njenog postojanja. Bilo što s čime ste se potpuno poistovjetili ili čemu ste se prilagodili prestaje biti predmet spoznavanja. Vi, subjekt, ne obraćate na to više pažnju.

Kad se ove zapletene niti zategnu, cijelo polje svijesti, kontinuum, se iskrivi, izgužva i učini nepravilnim. To se u određenoj mjeri događa svakome od nas, i to je ono što jesmo, iako to možda i ne shvaćamo. Kad ga napetosti, naprezanja i istegnuća izobličie, više nije istinsko zrcalo. Prvo sam ga nazvao zrcalom u kojem se stvari odražavaju onakve kakve jesu. To je ono kakvo bi trebalo biti. Ali kad više nije istinsko, prikazuje iskrivljene slike. Možete reći: „Ne, dobro vidim ovo drvo, u mojoj svijesti nema izobličienja.“ Da, što se tiče stabla, toliko istinitosti ima u nama. Kada drvo ne bismo vidjeli kao drvo nego kao val u oceanu, onda naravno ne bismo bili sposobni živjeti u ovom svijetu. Stvari vidimo takve kakve jesu, ali samo u toj mjeri. No zrcalo prikazuje i iskrivljene slike likova i motiva ljudi, situacija, svega što se događa u polju svijesti. Iako ne iskrivljuje stvari fizičkog svijeta za koje je neumoljivo objektivno i kroz koji se ne može ići nekažnjeno. Ogledalo više nije čisti, prozirni negativ. Toliko je dojmova na njega palo. Ono je naravno namijenjeno da prima dojmove, ali oni na njega nisu samo pali, već su tu i zapeli.

Zbog postupka vezivanja, ono što je u svojoj esencijalnoj prirodi čisto sada je prekriveno gustom sjenom.

Mi više ne poznajemo tu čistu esencijalnu prirodu, u kojoj se može reći da smo ukorijenjeni, jer smo se toliko promijenili. Možete imati bistru tekuću vodu, ali ako se voda pomiješa s puno blata i drugih stvari, te zaledi i ako ovaj smrznuti blok na raznim mjestima napukne, vidjet ćemo komade tvrdog leda pomiješane sa stranim tvarima raznih oblika, to više nije bistra prozirna voda koja je tekla lijepo, glatko i ravno.

Ako smo postali nešto drugačiji od onoga što smo prvotno bili i što smo mogli i dalje biti, možemo li sve to poništiti? Kako možemo povratiti onu prirodu u kojoj može postojati osjećaj krajnje slobode s njezinom neodvojivom osjetljivošću? Može se povratiti samo razumijevanjem cjelokupnog stanja i procesa, samospoznajom, svjesnošću, razumijevanjem. Svjesnost je registriranje onoga što jest i što se događa u svojoj objektivnosti. Razumijevanje uključuje uočavanje značenja onoga što se događa, a samospoznaja je usmjerenje pažnje na procese koji čine jastvo i spoznavanje prirode tog stalnog jastva. Do tada ne možemo znati što znači sloboda, kao ni izvanredna tankoćutnost koja uz nju ide.

Činjenica je (govorim naravno s oklijevanjem) da je svijest osjetljivost sama. Kad kažemo da je svijest osjetljiva, postoji određena izlišnost u tim riječima. Promijenjena svijest kakvu nalazimo u sebi može imati različiti stupanj osjetljivosti. Za ovu svijest je naravno dopušteno reći da je manje ili više osjetljiva, osjetljiva na ovo, a ne na ono. Ali svijest je u svojoj suštinskoj prirodi, sama njezina supstancija, sama osjetljivost i ne treba praviti razliku između njih dvoje. U svojoj prirodi, koja je, kao što rekoh, bezoblična, stoga neograničena prostorom, sposobna je za sveprisutnost, osjetljiva je na sve što postoji i što se odvija u ovom izvanrednom svemiru. Sve što postoji ne označava samo materijalne stvari, konkretne predmete, već i cijelo područje misli, osjećaja, značenja i ljepote. Može postojati osjetljivost na osjećaje, izraze nekog ili nečijeg lica, proporcije, sklad, koji može postojati u nebrojenim oblicima, oblicima cijelog svemira u njegovim subjektivnim i objektivnim aspektima. Objektivnim, znači onim koje vidite izvan sebe, a subjektivnim, koje možete iskusiti samo u sebi, u svijesti samoj, duhovnoj i psihičkoj. Postoji mogućnost da spoznamo sve što postoji, da odgovorimo na to i da to doživimo. Iako ovu mogućnost ne znamo kao činjenicu, ipak je to prosvjetljujuća misao, logična i zadovoljavajuća za nečiji osjet sposobnosti i potpunosti.

Koristio sam riječi duhovni i psihički, no mi znamo što je duhovno samo proživljavajući ga. Ne možemo ga znati kao nešto što je odvojeno od naše svijesti, već kao nešto što je jedno s njom. Razlikuje li se ono što nazivamo Duhom od Materije, od prirode. Je li to snaga ili je to načelo? Može li se ljepota, koja se iskusi u kretanju svijesti, koliko god ona bila beskrajna, dogoditi bez mijenjanja njezine urođene prirode? Možda da, mi to ne znamo. Budući da je to toliko subjektivno, to mora biti otkriće za svakog od nas ponaosob. Za nas je to sve nepoznato. O tome se govorilo na razne načine. Ako svijest i život smatramo proizašlima iz odnosa Duha i Materije, svijest moramo smatrati bližom Duhu, ali uvjetovanu, određenu i ograničenu Materijom. Materija je sredstvo izražavanja. Duh je nešto što se svojom prirodom ili djelovanjem izražava kroz odgovarajuće oblike. Iskustvo te prirode ili djelovanja je također istina. U konačnici, Svijest i Duh su jedno, jer se ona poistovjećuje s Duhom, a ne s materijom. Kad kažemo da su Svijest i Duh jedno, evociramo sliku jedinstva, ali to može biti i nama nepoznatljiva beskonačnost. Mi koristimo izraze sa značenjima u koja samo zavirujemo kao u „a glass darkly“ („a glass darkly“, engl., priče koje pripadaju gotičkim žanrovima horora i misterija, Op.prev.).

ČOVJEK KAO TIJELO SVIJESTI

Mnogo je problema vezanih uz naš život koji se mogu razumjeti samo ako imamo ispravno poimanje o onome što čovjek zapravo je, što je zapravo svatko od nas. Rekao bih da prvo moramo shvatiti da čovjek nije samo tijelo koje koristi. To je relativno lako razumjeti, ali snagu ove izjave shvatit ćemo tek kad prestanemo biti u milosti i nemilosti potreba i nagona tijela. Ako se donekle možemo osloboditi njegove dominacije, tada ćemo i sami spoznati da je čovjek istinsko tijelo svijesti, a ne fizičko ruho. Da je to ruho samo jedan instrument. Ovo je vrlo jednostavno rečeno u „Do nogu Učitelja“, gdje se kaže da vi niste tijelo, tijelo je konj, kojeg biste trebali pravilno paziti, vježbati i koristiti.

Izraz „tijelo svijesti“ ne znači nužno tijelo organizirano kao što je to fizičko tijelo, s očima, ušima i drugim organima. Kad vidovati pogleda ljudsko biće, može vidjeti presliku fizičkog tijela unutar njegove aure, ali to je samo odraz fizičkog ruha. Može ga vidjeti neko vrijeme i nakon smrti tijela. Kad čovjek umre i ono što preživi ponovno se rodi, lik u središtu aure odražava novo fizičko tijelo, vrstu nakupine koja nastaje unutar aure privlačenjem fizičkih čestica. U frazi "tijelo svijesti" riječ "tijelo" ima značenje znanja o određenom predmetu koje postoji u tijelu znanja. Ako se mentalno odvojimo od fizičkog tijela, što ostaje? Bilo kakav uobičajeni odgovor prema onome što smo pročitali, na primjer, da postoje astralna i mentalna tijela, ne bi predstavljao vlastito razumijevanje, razumijevanje koje jedino može rasvijetliti značenje koje se nalazi iza riječi. Ono što sami možemo shvatiti jest da kada se ogoli fizičko tijelo još uvijek postoji tijelo svijesti. Možemo ga zamisliti kao jedan ovoid kako bi dočarali materijalnu sličnost. Vrlo često čovjek mora koristiti usporedbe da bi razumio činjenice koje nisu uočljive. Rečeno je da se aura ljudskog bića može vidjeti kao jedan ovoid. Ali sama svijest nema oblik, riječ je zapravo pridjev pretvoren u imenicu. Svjesni ste nečega, opažate, ali ta radnja opažanja nema oblik. Možemo se pozvati na kvalitetu i reći: „To je kvaliteta duhovnosti ili ljubavi“, ali duhovnost i ljubav nisu entiteti, oni su sami po sebi bezoblični. Na isti način svijest, koja je sposobnost da se bude svjesno različitih stvari, ne može imati oblik. Aura, koja je emanacija, niz titraja, može se vidjeti, ima oblik i boje, boje i linije u auri su učinci djelovanja svijesti u određenom mediju, prikaz stanja u kojem se ona nalazi.

Ovo jajasto tijelo obično nije prazno, već je ispunjeno zamislima o raznim stvarima. Zamisli se kod svakoga razlikuju. Te zamisli nisu samo o religioznim i filozofskim pitanjima, već i o drugim pitanjima koja ga pogađaju, političkim, ekonomskim, ljudskim odnosima, pravima koja osoba treba uživati, kako se treba ponašati i slično. Mogu biti lažne ili istinite, ružne ili lijepe. U velikoj su mjeri slične unutar članova iste skupine i razlikuju se od jedne do druge skupine, no u određenim ćemo točkama otkriti da svatko ima svoje vlastite zamisli. Ako spominjete odnos muškarca i žene, svatko će o tome imati svoje vlastite ideje. O svijesti pojedinca, sa svim njezinim sadržajima, možemo razmišljati kao o nekakvoj miješanoj vreći, čiji su sadržaji zamisli prisutne u njoj. Dakle, to nije samo ovoid, već ovoid ispunjen slikama, gdje svaka zamisao ima određeni oblik i kvalitetu.

Nadalje, ta svijest osobe ili ovoida postaje podijeljena i izlomljena. Te podjele, slamanja na dijelove, mogu se znati kao činjenice stanja našeg vlastitog uma. Život je borba, ne samo s okolnostima, s okolinom, već i zato što su nam umovi povučeni u različitim smjerovima. To je slučaj za većinu vremena. Impuls koji ponekad iskusimo je da želimo biti velikodušni i pružiti ono što možemo drugome. Istodobno možemo imati zadovoljstvo u posjedovanju i želji da se nešto zadrži za sebe. Možda želimo dati, jer želimo vidjeti zadovoljstvo na licu drugoga, a ponekad i impresionirati druge ljude svojom velikodušnošću ili ih pridobiti. Često se velikodušnost miješa s različitim motivima. Možda bismo željeli uživati u određenom užitku, kakva god bila njegova priroda, i istodobno osjećati da ga ne bismo trebali uživati zbog poteškoća koje mogu nastati. Predviđamo posljedice i kada ih utvrdimo, um je gurnut u drugom smjeru. Stalno doživljavamo te suprotstavljene snage. Stalno postoje takve velike

i male reakcije kojima smo podložni. Možda ih ne primjećujemo, ali ako obratimo malo pažnje, postat ćemo svjesni ove činjenice. Sve ovo neizbježno mora imati učinak koji ide dalje nego što mislimo i ostavit će trag na onoj najupečatljivijoj stvari, savjesti čovjeka. Svaki dojam učinjen na njega, bio on dubok ili površan, ostaje i na neki način utječe na njegov karakter i djelovanje.

Reagiramo i na dojmove kojih u tom trenutku nismo svjesni, ali koje moderni psiholog zna prizvati. Utvrđeno je da se subjekt u stanju hipnoze ili kada je podvrgnut stimulaciji određenih moždanih centara može prisjetiti takvih zbivanja i reakcija. Ovo je izvanredna pojava i pokazuje da su um i mozak ne samo međusobno povezani, već da postoje u slojevima o kojima znamo vrlo malo.

Postoje navike mišljenja i osjećaja koje stvara svatko od nas. Navika je ponavljanje svega što radimo. Djelovanje određenih sila u nama samima, uključujući i razmišljanje. Ništa se u prirodi ili u ljudskoj prirodi ne može dogoditi bez određenih sila koje djeluju i stvaraju posljedice. Ali kad te sile djeluju, zaustavljaju se i započinju stalno iznova, tada je to navika misli ili tijela. Kada se nešto odvija automatski i opetovano, znači da se sile kreću u krugu. Kakve god bile sile koje uzrokuju to djelovanje, kreću se u zatvorenoj krivulji.

Zbog svih tih sila, pritisaka koje vrše, težine različitih zamisli koje nosimo, utjecaja primljenih dojmova, više nema jasnog, glatkog, dobro definiranog ovoida, već je tu zbrkana slika raširenih i nazubljenih rubova. Svaka slika ne samo da ima oblik, već ima i kvalitetu, ljubav, mržnju, ljepotu, ružnoću i tako dalje. O kvaliteti možemo razmišljati u smislu boja, tonova, a možda i drugih vrsta osjetilnih opažanja.

Može se činiti da opisujem promjene u auri, ali to ne činim. U cijelosti mislim na promjene u svijesti. Izvanredna je stvar da objektivne činjenice prikazane u knjigama kao što je „Čovjek, vidljiv i nevidljiv“ jako odgovaraju promjenama uočnim u našoj vlastitoj svijesti. Bez gledanja slika možete, obraćajući pažnju na vlastiti um i njegovo djelovanje, njegovo stvarno stanje, upoznati njegovu prirodu. Postoji ta podudarnost između onoga što je vidljivo, objektivne slike i onoga što je subjektivno i bezoblično za vanjsku viziju.

Krist je upotrijebio riječi: „Ako ne postanete kao djeca, nikada nećete ući u Kraljevstvo nebesko.“ Ovo kraljevstvo nije regija, već stanje duha i srca u kojem čovjek upoznaje svoje iluzije i opaža istinu, koja može uključivati značenja o kojima nismo ni pomišljali. U ovo stanje može ući samo narav koja je čista i nevina, poput one malog djeteta. Velika promjena se mora dogoditi iz stanja u kojem jesmo do izvornog stanja svijesti.

U svakom čovjeku, koji nije u potpunosti izgubio sposobnost za to, ta se promjena mora dogoditi prije ili kasnije, mora započeti buđenjem u svom sadašnjem stanju.

Može se postaviti pitanje: Ako ćemo ukloniti cijelo ovo stanje, koje je nastalo, nećemo li tada izgubili razvijene sposobnosti, riješiti se dobrog kao i lošeg, lijepog kao i ružnog? Ne bismo li onda „bacili dijete zajedno s vodom za kupanje?“ Ne, „beba“ se ne može baciti jer je to zaista dijete Duha. Jednom kada se razviju sposobnosti Duha, odnosno Inteligencije, koja je izraz Duha, ostaje trajno.

Jednom kad se očituju zauvijek ostaju, kao i mogućnost da ih se ponovno manifestira. Čak i prije razvitka, ta je potencijalnost morala postojati. Ali kad se jednom probudi, ta potencijalnost može vrlo brzo krenuti u akciju.

Netko može vrlo teško naučiti tehniku pjevanja, ali kad jednom postane pravi glazbenik, u bilo kojem trenutku može izvesti glazbu koju zna i želi. Glazba odmah izlazi, a može stvarati i novu glazbu. No kada njegove sposobnosti ne djeluju, one ostaju tihe i miruju. To bi bilo stanje onoga tko bi mogao biti opisan kao majstor-umjetnik. Onaj tko je sposoban stvarati, za koga se može reći da je genij, mora u sebi šutjeti i biti tih kad ne stvara. Samo iz tog stanja šutnje može nastati nešto posve novo. Osoba

može pjevati na naučeni način, a može i mijenjati ono što je naučila, no to zahtijeva određenu sposobnost. No kad se nešto proizvede iz dubine kreativnosti u kojoj nema prividnog kretanja, već samo tišina, to neće biti imitacija već proizvedenog, već će biti nešto novo. U takvoj tišini i miru svijest obnavlja svoje jedinstvo i cjelovitost.

Iako svijest postaje slomljena i podijeljena, u osnovi njezine prirode je cijelost, ona ima svojstveno jedinstvo koje se potvrđuje. Ona može povratiti jedinstvo, svoj izvorni karakter, samo kad se dovede u unutarnje stanje bez ikakvog stresa i naprezanja. Kad je um nemiran, stalno aktivan, besciljan, kad cijelo vrijeme stvara buku, tada se ta velika promjena, koja je povratak u izvorno stanje, ne može dogoditi. Um se obnavlja samim skidanjem svoga tereta, oslobađanjem se od napetosti i pritisaka koji se u biću održavaju putem njegovih vezanosti.

Um koji je razvio karakter gramofonske ploče pošao je po krivu, sa svim rutama i brazdama. Podijeljen je križanjima i pokazuje razne ožiljke i tragove. U potpunosti se vraća u netaknuto stanje kad nakupine i vezanosti potpuno otpadnu. Ovo otpadanje mora biti čin slobodne volje, volje bez napora. Ako kažete: „Odbacit ću ovo“, možda ćete to i učiniti, ali s nekadašnjom snagom nekadašnje stanje brzo se vraća. Možda imate određenu žudnju koja vas muči i dominira i želite joj stati na kraj, pa kažete: „Od danas, od ovog sata ili od ovog trenutka odustat ću od toga.“ Učinite jedan čin volje, ali vidjet ćete da je to samo potisnuto i da se s vremenom vraća. Vi ga odgurnete, ono se vraća.

Odustajanje od žudnje, navike, vezanosti ili bilo čega što se smatra uzrokom problema, mora biti iz dubokog razumijevanja, iz unutarnje slobode, bez ikakve borbe i bilo kakvog nasilja. Ono što se tako ukloni više ne izaziva probleme. To bismo mogli nazvati voljnim činom, ali taj napor nije naporan, to je čin lakog otpuštanja. On proizlazi samo iz zrelog i istinskog razumijevanja stanja u kojem se čovjek nalazi, načina na koji je izgrađen, sa svim implikacijama za sebe i druge.

Kad svijest ili ovoid nije ispunjen slikama, postaje proziran jer je otvoren svjetlu, u stanju je praznine. Među budistima postoji škola filozofije koja se usredotočuje na doktrinu praznine. Ne postoji ništa trajno. Sve je prazno i kad tražite nešto unutar te praznine tamo nema ničega. Možda ništa ne možemo identificirati, ali još uvijek postoji potencijal koji je utjelovljen u čovjeku i životu. Kad je svijest prazna, ogoljena, otvorena je i time se ispunjava svjetlošću prihvaćanja i razumijevanja, sa svom ljepotom koja se u njoj nalazi.

Kad je svijest cjelina, ne trpeći pritisak izvana ili iznutra, ona je u svom prirodnom stanju i sposobna je djelovati svojim ukupnim kapacitetom. Obično, kada nešto mislimo, slušamo, djelujemo i zanimamo se za nešto, činimo to samo s dijelom svog kapaciteta. To je uočeno kao psihološka činjenica. Ali kad dođe do neke krize, saberemo svu energiju za koju smo sposobni i suočimo se s problemom cjelokupnim svojim unutarnjim resursima.

Utvrđeno je da su ljudi prošli drastična, najbolnija iskustva i mučenja na način koji bi prije smatrali nemogućim, a rekli su i napisali da im je drago što su osjećali da ih mogu podnijeti. Primjerice, ljudi koji su prošli koncentracijski logor u sebi su osjećali snagu koju prije nisu poznavali. To naravno nije argument za izlaganje ili nanošenje boli, ali pokazuje da čovjek ima puno više unutarnje, čak i fizičke sposobnosti, nego što misli da ima, jer mi koristimo samo djelić svoje sposobnosti.

Razmišljajući o svijesti pojedinca kao o ovoidu u njemu se izražava cjelokupna priroda njega samog. Određeni čin usredotočuje energiju tako da ona teče iz svakog dijela ovoida. Ovo je samo jedan način da se izrazi istina. Usporedba je korisna samo onoliko koliko je primjenjiva. Ona je ilustrativna kao sredstvo prenošenja određenih činjenica koje se ne mogu prenijeti na bilo koji drugi način. Svi ljudi koji govore o duhovnim stvarima koriste se pjesničkim slikama, sličnostima i metaforama jer ne postoji drugi način prenošenja istine. Postoji fraza, „miris svetog života“. Proizvodi li sveti život miris? To znači

da postoji učinak, utjecaj koji se osjeća poput mirisa na fizičkoj razini. Takve fraze izvučene iz fizičkih pojava koriste se da se pojasni nešto na drugoj razini.

Ovaj ovoid svijesti, koji se može zamisliti kao prazan, ispunjen je svjetlošću i životnim eliksirom koji ima nepoznatu potencijalnost, ilustrirajući tako istinu da su svijest i život uistinu jedno. To objašnjava dr. Annie Besant u „Studiji o svijesti“. Kada ovoid koji je ispunjen svjetlošću djeluje, svjetlošću koja izvire iznutra, pokazuje razne osobine ili boje. Boja nastaje putem titraja koje odašilje pojedinac. Ti titraji su nositelji energije, energije života. U potpuno slobodnom stanju, u svojoj netaknutoj prirodi, život ima svojstvo esencije ili eliksira koji obnavlja i podiže svaku sposobnost na najviši nivo. Vitalnost koju doživljavamo u tijelima oživljavajući je učinak tog eliksira. Ta vitalnost nije samo fizička, već je i na svim razinama bića, u mišljenju, osjećajima i emocijama. Osjetljivost koja rađa opažanje je poput svjetlosti. Ako pogledate neko drvo opažate njegovu ljepotu i odgovarate na nju. Ovaj odgovor odnosi se na vitalnost vašeg bića. Kada postoji takva osjetljivost i vitalnost, postoji i ljubav. Kad u čovjekovom srcu postoji ljubav, ne maglovita ljubav, ne ljubav koja je samo oblik sviđanja i uživanja, ne posesivna ljubav, njome se vitalizira cijelo biće i osoba postaje izvanredno osjetljiva prema predmetu te ljubavi, opaža ljepotu koja se obično ne vidi.

Ova promjena koja se mora dogoditi nije djelomična promjena. Poništavanje je svih promjena koje je vrijeme donijelo, ne samo tijekom ovog života već i prethodnih života. Bili smo u određenom stanju čistoće i cjelovitosti iz kojeg smo nizom promjena došli u svoje današnje stanje. Potpuno uklanjanje, ukidanje svega što se dogodilo, vraća pojedinca u ono izvorno stanje. Ovo je umiranje nečije prošlosti, koja više nema utjecaja na sadašnjost. Ta sloboda o kojoj se u Indiji govori kao o mokši potpuno je oslobađanje od stanja izgrađenog ukupnim iskustvima kroz koja smo prošli. Oni koji su u tom oslobođenom stanju, bili su ljudi poput nas. Prošli su svakakva iskustva, ali su iz njih izašli.

Kad osoba postigne to stanje slobode, potpuno prekine sa svojom prošlošću, stavi je po strani tako da ona nema nikakvog učinka ili utjecaja na nju, mogli bismo se zapitati: Kada bi se osvrnuo na to, zar se ne bi stidio raznih stvari u svojoj prošlosti? Ne bi, jer ga prošlost uopće ne bi dodirnula, bio bi potpuno slobodan kao što je mjesec bez pomrčine. To je kao da je neki drugi entitet stvorio i živio tu prošlost. Oslobođena osoba potpuno je novi entitet, duhovno Biće, prethodni entitet materije, um temeljen na materiji potpuno je umro.

Život je uvijek u sadašnjosti. Čak i kad razmišljamo o prošlosti, radnja razmišljanja odvija se u sadašnjosti. Koliko god bi trenutak koji nazivamo sadašnjim mogao biti neuhvatljiv i neopipljiv, život i svijest predstavljaju samo djelovanje u sadašnjosti. Obično sadašnjost vuče sjećanje na prošlost utječući na sadašnjost, kao što kometu prati njen rep. Sadašnjost je odvojena od prošlosti kada se djelovanje u sadašnjosti oslobodi zamaha prošlosti, sjene svojih sjećanja. Tada postoji djelovanje života u njegovoj slobodi i čistoći. Budući da je to život u najslobodnijem stanju, on ima svježinu i ljepotu.

Ovo odvajanje sadašnjosti od prošlosti ono je što smrt znači za tijelo svijesti koje je čovjek. Iako je postojala čistoća i otvorenost u izvornom stanju djeteta, ipak se zbog nesvjesnosti toga stanja prepustilo utjecajima koji su to stanje promijenili. Čini se da je osoba čista, ali ako mu se neke stvari nađu na putu, može ih automatski ili čak rado prihvatiti i uživati u njima. Takav je slučaj s malim djetetom. Neželjene naklonosti nisu iskorijenjene, čistoća je površna. Kad pojedinac osvjesti svoje stanje, probudi se iz njega, ne predaje se više iskušenjima i težnjama koje su obilježile njegovu karijeru dok je bio u neznanju.

Za svijest koja posjeduje identitet odvojen od tijela, smrt može značiti samo pražnjenje sadržaja, poništenje navika, brisanje stereotipova. Ona postaje cjelina, posjedujući samo svoju suštinsku

prirodu, koja je jedinstvo, a ta se svijest ne može uništiti. Život je neuništiv, premda se oblik koji koristi istroši i umre. Smrt postoji samo za onaj razvoj koji je nastao vremenom. Kad se to poništi, pojavljuje se novi život. Smrću svakog oblika koji je život prerastao život se obnavlja. To se zbog samog mehanizma prirode događa u svakom pojedinačnom ciklusu smrti i ponovnog rođenja. Ali ako još uvijek živa osoba može postići ono što se postiže smrću, vlastitom slobodnom inteligencijom i voljom, ona dolazi u stanje u kojem za nju više neće biti nikakve prisile, oslobađa se potrebe da se preporađa, jer u njoj nema žeđi koja bi je tjerala u uvjete u kojima bi mogla biti utažena.

Čovjek je svijest unutar sebe. Kada shvatimo njegovu prirodu moći ćemo razumjeti mnoge probleme i pojave vezane uz život i smrt.

SMRT I NJENA SESTRA SAN

Ove riječi engleskog pjesnika, jednostavnom lijepom rečenicom, kao što to pjesnici često čine, prenose samu srž duboke istine, koju intelektualni i običniji ljudi, gledajući na vanjski aspekt stvari, ne mogu shvatiti. Za smrt bi se moglo eufemistički reći da je san, no srodnost između smrti i sna mnogo je dublja od njihovog fizičkog aspekta. Ne postoji istinska usporedba za hladnu neosjetljivost i propadanje mrtvog tijela sa ozdravljajućem snom u kojem uživamo, iz kojeg se budimo revitalizirani i svježi. Sličnost moramo tražiti u uvjetima i promjenama koje u oba slučaja nadvladava svjesni entitet ne obazirući se na površno i posve izmišljeno mišljenje da su život i svijest, sa svim čudima za koja su sposobni, proizvod kemijskih ili molekularnih promjena.

Spavanje je u biti fenomen svijesti. Aktivno sanjanje ili stanje svijesti bez snova, koji su aspekti te pojave, mogu imati svoje fiziološke posljedice i podudarnosti. Današnji fiziolog nastoji, između ostalog, ući u trag psihosomatskim vezama, ali one ga ne mogu odvesti daleko u dubinu i prostranstvo svijesti. Ne može se istraživati neizmjernost svemira zmajevima privezanim za zemlju.

Jedini način da spoznamo nutrinu istine o snu ili smrti jest da započnemo sa nama onakvima kakvi jesmo dok smo budni, da shvatimo stanja svijesti koja proživljavamo i promjene koje se javljaju i koje se rađaju, te shvatimo, onoliko koliko možemo, san i snove pri spavanju. Dakle, moći steći znanje o entitetu koji je jednako prisutan u budnosti, u snu i bilo kojim uvjetima za koje se može utvrditi da postoje nakon odbacivanja fizičkog tijela. Ovdje je prikladno upotrijebiti filozofski izraz "subjekt", za razliku od "objekta", jer subjekt je onaj koji zna, iskustvenik ili "ja" u različitim prilikama, koji je sam uvjetovan raznim čimbenicima, ali može biti također i slobodan od njih.

U snu, kao i u smrti, ovaj se subjekt ili entitet svijesti povlači od vanjskih kontakata, u prvom slučaju privremeno, dovoljno da se ne obazire na tijelo, dok ga se u drugom oslobađa jednom i zauvijek, ali zadržavajući stanje u kojem je, u kojem se povezuje sa svojom individualnošću. U teozofskoj i drugoj literaturi postoje detaljni opisi stanja nakon smrti. Ti općeniti opisi nisu u neskladu s razumijevanjem koje možemo postići i mi sami.

Samo putem odgovora koji proizlaze iz našeg razumijevanja može nam se takav opis učiniti stvarnim ili uvjerljivim.

U uobičajenom budnom životu svatko od nas je kao subjekt povezan s različitim predmetima, osobama i idejama, i prema njima razvija određene odnose. Život podrazumijeva odnos na svakoj zahvaćenju razini. U snu, kao i u smrti, postoji odvajanje subjekta od predmeta, ali ne i od slika tih predmeta, fantazmi ili sjena, kako bismo ih mogli nazvati. U snu smo u društvu tih fantazmi, zbunjeno zaokupljeni njima u neobičnom sumračnom stanju u kojem nema ni stvarnosti buđenja ni krajnjeg mirovanja, ni dubine tišine, kakvu bi apsolutni san podrazumijevao. Um se nalazi unutar mreže odraženih dojmova stečenih tijekom razdoblja budnosti, i ako je dovoljno znatiželjan, posjeduje određenu ograničenu inventivnost, kao što i iz iskustva snova znademo. To je naše uobičajeno stanje dok spavamo, ali povremeno iz njega bježimo u dubok san, duboku tišinu u kojoj nema takvih snova, a o kojem području moderna psihologija zna vrlo malo, jer nije otvorena za takvo istraživanje. Logično je to promatrati ili kao stanje neuvjetovanog subjekta ili kao stanje koje na neki način odražava njegovu prirodu. Ovo se stanje možda neće postići, ali se možemo probuditi bez ikakvog sna. To se čini kada je um potpuno zaboravio čime je bio zaokupljen, što uglavnom čini kad se probudi. Ali kad se dogodi da se svijest očisti od svih ideja i slika koje je sadržavala, onda je u sasvim drugom stanju, iz kojeg će se, kad se probudi, probuditi kao iz nekog dubokog mirnog sna, ne iz sna u uobičajenom smislu, već onog dubokog mira.

Radi pojednostavljenog razumijevanja, budnost, sanjanje i duboki san mogli bismo promatrati kao tri faze. Potpuno objektivna faza okupiranosti objektima u našem budnom stanju, u kojoj se subjekt i objekt čine polariziranima i razdvojenima. Srednja faza izmiješana je slikama predmeta, koje stvara subjekt, doslovno faza zbrke između subjekta i objekata. I faza čiste subjektivnosti koja može biti ili nespvijest ako subjekt nije budan, ili ako je subjekt budan puna svijest sposobna za potpunu objektivnost. Prividna objektivnost budnog stanja je varljiva, jer kad se pažljivo pogleda u njemu se nalaze prisutne ili ga obilježavaju osobine druge faze, a u budnom stanju nije niti čist odnos između subjekta i objekta, između uvjetovanog subjekta i objekta. Drugim riječima, sanjamo čak i dok smo budni. Tek u trećem stanju očituje se čisti subjekt. Kad bi se ovaj čisti subjekt očitovao i povezao s bilo kojim objektom tijekom razdoblja budnosti, taj bi odnos istovremeno bio i čista subjektivnost i potpuna objektivnost.

Smrt je jednako tako odvajanje od predmeta s kojima se pojedinac povezuje tijekom svog života, ali predstavlja konačno odvajanje, osim slika i mase uspomena koje od početka nosi. Bez obzira na točnu prirodu novog okruženja u kojem se nađe, zanemarujući trenutno to okruženje, možemo vidjeti da bi kraj putovanja ili ciklusa, u stvari trebao biti neuvjetovano stanje kakvo se doživljava u dubokom snu. U ovom stanju, subjekt bi mogao biti, kao što je već rečeno, pri punoj svijesti ili u stanju nesvijesti, možda budan ili možda uspavan. Izvješća koja imamo o uvjetima nakon smrti sugeriraju da je sama priroda tih stanja (ili razina) takva da se u općenitim slučajevima putovanje odvija smjerom njegovih prethodnih iskustava, a koja su još uvijek aktivna u njemu kao uspomene.

Ako ovdje uvedemo ideju reinkarnacije, ona se događa samo u potonjem slučaju, kada subjekt nije potpuno budan. Reinkarnacija podrazumijeva prisutnost latentne klice svijesti s prirodom koja se može uvući u vrtlog prenatalnih procesa, čineći tako ciklus zatvorenim i potpunim, od subjektivnosti do objektivnosti u uobičajenom smislu. Ovaj se ciklus ponavlja, poput ciklusa spavanja i buđenja. Klica, prožeta gladi za životom ili osjetom, koju vidimo u svim živim bićima, životinjama, biljkama i ljudima, klica je nesvjesnosti i mora se na neki način shvatiti kao poveznica s entitetom koji postiže stanje privremene slobode od svojih zemaljskih iskustava.

Doživljaj odvajanja od stvari i osoba koje volimo ponavlja se čak i za života, iako ne s tako konačnim učinkom kakav je kod smrti. Tada i najniže otpada a i mogući sadržaj se tako reći razdjeljuje na postojeću rodbinu i zajednicu. No i u našem uobičajenom životu, kad izgubimo predmete koje volimo, njihove slike ostaju nam jako u mislima, barem neko vrijeme, te osjećamo gubitak i tugu. Odnos u tom stanju je odnos ne između subjekta i objekta u njihovoj istinskoj prirodi, već između subjekta u kakvom god stanju bio i sjene tog objekta. Takva sjena ili slika postoji i između dvije osobe, čak i kad su obje fizički žive i zajedno, jer svaka ima sliku one druge, kroz koju gleda onu drugu osobu, a ta se slika tijekom nekog vremena mijenja, tako da odnos nije niti izravan niti tako stvaran kao što mislimo. Tama koja prekriva subjekt nastaje zbog sjena njegovih stvaranja.

Gospodin Krishnamurti govori o umiranju svih iskustava, ovdje i sada, što predstavlja novi početak, pogled na sve i svakoga, ne preko slika prenesenih iz prošlosti, već izravno, videći ih takvima kakvi jesu, posve drugačijim pristupom koji je i izravan i stvaran.

Između sna i budnosti postoji neka vrsta kontinuiteta. Val koji se kreće ne odlazi daleko od obale, odnosno od fizičkog stanja. Malo se digne, a zatim spusti. Ali u smrti val ide mnogo dalje prema drugoj obali. Njegov pokret otpušta i briše sve slike s kojima je počeo. Kontinuitet je uništen. Tada dolazi do povratka na stranu objektivnog života za novi dan, novi početak, novi pokret.

Ljudski um je taj koji smišlja ili urezuje trenutak koji se može nazvati sadašnjošću ili prividnim kontinuitetom vremena. Povezuje jedan trenutak sa sljedećim putem svoga sjećanja, a to je

Prenošenje. Svaki trenutak umire sa rađanjem. To je sjećanje na prošle stvari, njihov utjecaj, koji se ulaskom u sadašnjost mijenja ili određuje njihovo djelovanje. Kad bi se prošlost mogla potpuno odvojiti od sadašnjosti, tada bi u ovoj sadašnjosti, lišenoj bilo kakvog utjecaja prošlosti, postojao čisti netaknuti subjekt. Uvjet, ili bolje rečeno, bezuvjetno stanje, koje Priroda pokušava povremeno postići svojim razrađenim mehanizmom, može se ovdje i sada postići objektivnim i cjelovitim razumijevanjem procesa u koji smo uključeni. Kad se naučimo odvajati od prošlosti živeći bez nakupljanja misli o užitku ili boli, posjedovanju ili predrasudama, onda se ne bi imalo što prosuti ili razriješiti. Kad bi mogli živjeti, ne sa slikama već sa stvarima kakve jesu. Što ne znači da ih ne bismo trebali mijenjati. Koristeći mudru i nepristranu prosudbu naš bi san bio san bez snova i smrti, čisto fizičko događanje, lišeno sve patnje i užasa s kojim ga povezujemo. Bio bi dobrodošao poput spavanja ili prijatelja koji je cijelo vrijeme s nama. Biti budan bilo bi stanje budnosti u kojem sve što dolazi ne bi dolazilo iz prošlosti. Stoga bi sve stvari koje se vide bile viđene ili prvi put ili kao nove.

NOVOST U SEBI

Za nekog može postojati nova svijest buđenja nečeg jako značajnog, nečeg čega prije nije bio svjestan. Daltonist bi mogao iznenada, nekom sretnom promjenom vidnog aparata, postati svjestan postojanja boja, sa svom raznolikošću i bogatstvom koje one unose u život. Manje spektakularna promjena na drugačijoj razini, ali od dalekosežne važnosti za nekog i druge, bila bi duboka spoznaja jedinstva i svetosti života, a iz nje proizlazi temeljno različit odnos prema životu u svakom obliku. Na nečijem horizontu mogla bi osvanuti neka istina ili prirodni zakon, ili činjenica od ogromnog značaja, koja bi mogla uči, proširiti se i zauzeti neko vrijeme njegovu svijest i razmišljanje.

Ali nadilazeći bilo koju promjenu, zbog određenog uzroka ili posljedice, ono što je novo moglo bi biti nešto temeljno, u najdubljem smislu, što prožima cijelu čovjekovu svijest, ne izvana već iznutra, bacajući novo svjetlo na stvari, transformirajući njegova prirodu i kvalitetu, prava mutacija s kvalitetom novosti u svim njezinim aspektima. Pitanje je: Postoji li mogućnost tako radikalne i izvanredne promjene?

Odgovor na ovo pitanje ovisio bi o tome kakav je čovjek, kakvog je sastava. Takva mogućnost bi postojala samo ako je on biće života i svijesti sposobno za razmišljanje, a ne od tijela. Sama fraza, „moje tijelo“, koju on obično koristi, podrazumijeva određenu dozu odvajanja od tijela, ma kakav taj „on sam“ bio. Očito je da se njegov um ili misao odvaja od njega.

Oni koji zastupaju stajalište, a mnogo je onih koji to čine, da je um samo jedan epifenomen ili proizvod moždane aktivnosti, moraju uvidjeti paradoks i ironiju koja leži u činjenici da um koji se izdaje kao isključivo subjektivni proizvod, ili misao koja je učinak molekularnog kretanja, instinktivno pretpostavlja da posjeduje tijelo i mozak. Upotreba riječi "um" koja se razlikuje od aktivnosti misli, koja prema ovom materijalno utemeljenom gledištu predstavlja niz sekundarnih učinaka, podrazumijeva postojanje individualiziranog entiteta koji, ako je stvoren tim mehaničkim učincima, mora biti čisto umjetno i kratkotrajno stvaranje koje posjeduje potpuno iluzorno postojanje.

No, je li ovo gledište koje izvodi um iz materije jedini mogući pogled ili stav koji objašnjava sve pojave svijesti? Ne mogu li i život i svijest imati drugo podrijetlo i status? Koliko im je potrebna materijalna organizacija, kao sredstva i instrumenta? To je zapravo ono što bismo mogli nazvati teozofskim gledištem, ujedno i drevnim, te koje, kao i istinito osobno iskustvo nekolicine iz različitih vremena, uzima u obzir prirodu ljudske svijesti i postojanje sposobnosti koje daleko nadilaze moždane procese, i sloboda koju ova svijest može postići unutar sebe, izdižući se iznad svakog oblika materije koju poznajemo i determinizma utemeljenog na materiji.

Je li čovjek onda um, i ako je, kakve je prirode taj um? Očito je da je um energija, koja u svakoj točki svog djelovanja pokazuje svijest sa svim obuhvaćenim sposobnostima u jednom ili drugom stupnju. U procesu razmišljanja ova se energija kreće tako brzo, tako brzo mijenja smjer, toliko je osjetljiva i pod utjecajem svih mogućih okolnosti i čimbenika, da razvija izvanrednu složenost u svom radu i u umu svakog čovjeka. Kako se širi od svojih početaka i utemeljenja, predstavlja se kao jedinstvena formacija. Ona više nije poput jednostavne homogene supstance, bjeline, dojmljivog prostranstva. Um svakog od nas oblikovan je iskustvima koja se razlikuju od iskustava drugih i drugačije djeluju. Dakle, svatko od nas o mnogim pitanjima ima ideje i uvjerenja koja proizlaze iz njegovih osobnih reakcija i osjećaja, pod utjecajem njegovih simpatija i antipatija. Svatko ima svoj uspostavljeni mehanizam mišljenja i osjećanja, navike uma, koje se stvaraju na isti način kao i tjelesne navike.

Na fizičkoj razini svatko od nas razvija, sasvim nesvjesno, određene načine izražavanja i čini drugačije tjelesne pokrete. Također se silom navike prepuštamo željama raznih vrsta. Proces automatizma koji se postiže na fizičkoj i psihosomatskoj razini također se očituje u sferi mišljenja i osjećanja. Kao što određene tjelesne radnje postaju stereotipne, što je tendencija svih materijalnih organizacija, i odvijaju se mehanički, tako i naši umovi djeluju mehanički bez ikakve svijesti s naše strane. Bilo koji čin tijela ili uma koji se opetovano izvodi nastavlja se automatski, čak i kad nema potrebe za novim impulsom za nastavkom performansa. Ali što se tiče te radnje, u njoj energija svjesnosti opada.

U svakom slučaju, čitava formacija uma, sa svim snagama koje u njemu djeluju, njegovim idejama i načinima razmišljanja, proizvod je vremena i nastoji, kako godine idu, postati sve uređenija i krutija. To je stvar uobičajenog iskustva. Osoba započinje život kao dijete, samosvjesna svojih neposrednih kontakata i okoline. Ta svijest raste i širi se, upoznaje svijet oko sebe. No tijekom ovog procesa stjecanja znanja i njegovog korištenja na razne načine, ona također reagira sa privlačnostima i odbojnostima, koje proizlaze iz njegovih sjećanja. Razvija ljubomoru, ambicije i tako dalje. Nadalje razvija brojne ideje o svim vrstama stvari ili ih upija od roditelja, učitelja, suradnika, knjiga, časopisa i raznih propagandnih agencija.

Stoga, iako svi započinjemo život podjednako i vrlo smo si slični u svom neznanju, čak i tada sličnost, može i skriva, početne tendencije koje još nisu imale priliku očitovati se, a kako napredujemo u životu, postajemo si sve manje i manje slični. Okolnosti u kojima se nalazimo i uvjetovanost kojoj smo podvrgnuti, zajedno sa tendencijama koje se potvrđuju, svakoga od nas oblikuju u sasvim drugačiju vrstu osobe. Jedan postaje pravi komunist, drugi poprima boju kapitalista, od kojih svaki pokazuje mentalitet koji oblikuju sile poput pohlepe, zavisti, privrženosti posjedu i tako dalje, ali djelujući u skladu s članskim okolnostima njegove skupine.

Osoba može misliti da ima neku svoju životnu filozofiju, ali to je često samo racionalizacija ciljeva, na koje je vode slijepi porivi, strahovi i sklonosti. Činjenica je, da svatko od nas prihvaća neku ideologiju, hinduista, kršćanina, muslimana ili neke druge denominacije već prema zajednici u kojoj je rođen i odgojen, ukazujući na našu sklonost da se prilagodimo zahtjevima i pritiscima našeg okruženja. Sklonost koju ima sloboda djetinjstva, bez provjere bilo kakvih kontradiktornih ideja ili otpora koji se mogu razviti u kasnijem životu. Stanje amorfne mase koja mentalno, kao i fizički, karakterizira određeni stupanj razvoja, kontinuirano se mijenja i strukturira tijekom vremena. I tada smo sposobni razmišljati samo prema ustaljenim idejama i obrascima. Dojmove možemo primiti samo na linijama koje još nisu postale zatvorene za slobodni protok života i koje reagiraju u skladu s našim uvjetovanjima.

Kad se netko mora specijalizirati, da bi zaradio za život, uz određene linije znanja i vještina, upravo ta specijalizacija uspostavlja žljebove izvan kojih postoji vrlo mali protok interesa ili sposobnosti za djelovanje. Rečeno je da je Darwin u svom kasnijem životu žalio što ga je život posvećen studijama i istraživanjima učinio nesposobnim za uživanje u literaturi, čak i u njezinim najboljim djelima, uključujući i Shakespeareova.

Onda dođe smrt i uništi, kako fizički organizam, tako i astro-mentalni, kako se on naziva u teozofskoj terminologiji, izgrađen tijekom njegovog života i koji opstaje na temelju njegovih iskustava i aktivnosti. Uvjerljivo je i razumno pretpostaviti da, kao što se izraslo fizičko tijelo, rastvara u svoje komponente, kako se život iz njega povlači, tako i mentalni entitet, psihički amalgam, iako neko vrijeme naravno može nastaviti postojati, mora, u daljnjem procesu ovog povlačenja, doživjeti sličan kraj. Dakle, umjetni spoj mora se tijekom vremena razriješiti, odnosno svesti na stanje u kojem je daljnje smanjenje nemoguće.

Prema učenju velikih duhovnih Učitelja, čovjekova individualnost ima potencijalnost ili aspekt koji zbog svoje radikalno drugačije prirode preživljava ovaj proces razrješavanja. Nije priroda ta koja se upliće u napore materije i pokazuje karakter materijalnog proizvoda, već priroda koja ima svojstva svjesnosti i slobode i može se opisati kao čisto duhovna. Ako upotrijebimo riječ "duša" za označavanje ovog duhovnog aspekta, inteligencije koja posjeduje individualnost, tada ona mora imati prirodu koja nije oblikovana nikakvim postupkom skupljanja, već je razvitak uvijek prisutne istine ili ostvarenja jedne postojeće potencijalnosti.

Budući da priroda čovjeka obuhvaća mogućnost djelovanja i kao slobodne inteligencije i sklonosti da se veže za materijalne uvjete, ta ga sklonost, ukoliko nije u potpunosti uklonjena, vraća u uvjete u kojima svojstvene tendencije mogu ponovno pronaći polje za razvoj i djelovanje. Narodnim jezikom, duša se vraća na zemlju povučena određenom gravitacijom od čijeg se povlačenja nije u potpunosti niti oslobodila. Naravno, entitet koji je čisto duhovan ne može se tako ocrtati. Ali možda postoji neka veza između njega i zemaljskih uvjeta, u kojima bi mogle postojati sile koje djeluju da ga vrate, ili točnije, proširuju tu vezu u stanje uključenosti u te uvjete.

Entitet koji je umro do svojih korijena, duhovnih i psihičkih, započinje novi život na polju sa kojeg se na neko vrijeme povukao, kao svježa, plodna i izvanredna klica svijesti, bez starih uspomena, starih znanja, ideja i privitaka. To je sada novo biće, ali ponovno stavljeno u krilo vremena, uključeno u njegove procese, koliko god to isto biće, u svojoj biti, bilo preslika stare osobnosti. U ovom ciklusu promjena vidimo da smrt predstavlja vrata obnove, koja stvara novo, omogućujući Životu da se vrati svojoj temeljnoj prirodi.

Fizičko tijelo je samo ruho, fizički mozak sa svojim proširenjima na osjetilne organe, instrument, mehanizam nevjerovatnih sposobnosti, čudesniji od bilo kojeg stvorenog mehaničkog mozga ili računala ili koje bi se ikad moglo izgraditi. Računalo može obrađivati samo podatke koji se u njega unose, a njegovo je djelovanje u potpunosti mehaničko i ograničeno, premda brzo i matematički pouzdano. No nije sposobno za maštu, originalnost, ljubav, nešto sasvim novo, izvan zadanih podataka. Odakle potječe izvorna, superiorna sposobnost, ono novo čega nije bilo u starom? Ono mora potjecati iz one svijesti koja nadilazi mehanički mozak, koliko god bila u kontaktu s tim mozgom i koristila taj mozak, čak se i poistovjećivala s njegovim ograničenjima.

Život je sama vitalnost i ima onu prirodu svježine, nježnosti i mladosti koju djelomično vidimo u njegovim novim počecima. Svijest, koja je neodvojiva od života, može biti, u svom čistom stanju, odnosno kada se miješa s drugim elementima, od same biti novosti, staro i novo biće koje se odnosi na vrijeme, prošlost i sadašnjost. Vitalnost Života, sa svim svojim elanom, nije samo energija stanica i tijela, već i čovjekovog unutarnjeg bića.

Tu vitalnost, koja je rastuća, pa čak i eksplozivna energija, kada je slobodna ispoljavati ove osobine, zadržava se u određenim granicama i materijalna organizacija je mora koristiti, ali kad jenjava i opada ta organizacija pada u nered, propada i truli. Kad biće svijesti, čovjek, odbaci ograničenja koja nameće njegova ovisnost o tijelu, uvjetovanosti koje ga podvrgavaju, teret svoje prošlosti, utjecaj svojih sjećanja, odmah dolazi do života u slobodi, nove svijesti, svijesti u njenoj čistoj prirodi. Budući da je čisti subjekt, on opaža svaki predmet onakvim kakav jest i na njega reagira ne samo svježinom, već punim potencijalom koji daleko nadilazi puko mentalno znanje, ali uključuje i način osjetljivosti koji je osjećaj i ljubav. To je krajnje nevino, čisto, svježje, uvijek novo stanje uma i srca, koje je jedino otvoreno suptilnoj prirodi i rajskim stvarima.

Jedini način da se dođe u ovo stanje je očito dobrovoljno umrijeti, još uvijek živ i tu dolje, zbog cijele nakupine i tereta prošlosti, vezanosti i iluzija, ne u pokušaju bijega niti razvijanjem oklopa

ravnodušnosti prema stvarima, već čistom odvojenošću koja se prirodno odvija u vlastitom srcu kada postoji razumijevanje i opažanje, koje je osvjetljenje cijelog procesa, koji je doveo do promjene u sadašnjem stanju.

Postoji izreka da je odvojenost smrt. Smrt ili odvojenost od svega što smo postali, predstavlja povratak u stanje koje izražava ono što temeljno i vječno jesmo. Postojeća svijest kad se potpuno riješila svakog elementa koji je čini starom postaje potpuno nova. U tijelu postajemo stari na jedan način, postupkom prirode kojem stanice i organi ne mogu pobjeći. U umu i srcu starimo na drugi način, postupkom mehaničkog djelovanja, temeljenog na vezanostima, od kojeg se možemo osloboditi inteligencijom i svjesnošću. Jedini život, koji smo u biti mi, svojom se inteligencijom može odvojiti od svake aktivnosti separativnog jastva, razvijenog u stanju nesvjesnosti, uzrokujući iskrivljenja koja razbijaju sklad života i slobodu njegovog protoka. Tada je Život nov kao i na početku, posjedujući prirodu koja mu pripada na njegovom izvoru, prirodu koja je uvijek svježija, uvijek teče i nije podložna utjecajima vremena.

Kako sunce zalazi na jednom horizontu koji nazivamo zapadom, a istodobno izlazi na drugom koji nazivamo istokom, sunce uvijek prisutnog Duha u čovjeku može povući svoje zrake iz svakog događaja i iskustva prošlosti i istovremeno baciti svoje svježije zrake na bilo što što je prisutno. Ovo bi bila vrsta unutarnje smrti i ponovnog rađanja, koje je vječno. Je li ovo samo let mašte ili mogućnost? Je li moguće prići svakom trenutku kao novom, kao da je izvan ovog svijeta, iz neke nove dimenzije? Osjećaj novosti nije u stvarima koje su nove, jer uskoro postaju stare, već u prirodi svijesti koja opaža, sluša i reagira. Ako slušate lijepu melodiju, prvi put je doživljavate na izvanredan način, ali nakon nekog vremena izblijedi. Melodija je ista, ali svijest se, nakon što je upozna, u odnosu na nju mijenja. Promjena je pad osjetljivosti. Je li moguće ostati u tom prvom stanju kad je bila nova? Razlika između prvog stanja i kasnijeg stanja leži u činjenici da se iskustvo zalijepilo za pamćenje, odnosno na onaj dio svijesti koji je reagirao stvarivši lagani film, kao što se može stvoriti film preko oka i spriječiti jasan vid ili kao što nešto može izrasti na koži i učiniti je manje osjetljivom.

Jednog ćete dana zateći izvanrednu ljepotu nekog krajolika, no kada opet odete tamo, očekujući da vidite istu ljepotu, vi je više ne vidite. Iščekivanje, koje je iščekivanje unaprijed ili projekcija sjećanja, izmijenilo je stanje svijesti, osim ostalih stvari, koje su mogle u međuvremenu također utjecati na nju. Ljudska svijest i svijest općenito je izvanredno suptilna stvar. Film sjećanja smanjuje njenu osjetljivost. Znači li to da je pamćenje loše? Ne može biti. Bez sjećanja ne možemo razmišljati, ne možemo ni živjeti u ovom teškom svijetu. Ali ovo sjećanje postaje hendikep zbog vezanosti za njegove razne dijelove, a što je vrlo suptilno i utječe na viđenje, reakciju na stvari u sadašnjosti.

Doći do novog trenutka, doživjeti ga, ne kroz ideje ili utjecaje iz prošlosti, bez filma, kao s neba bez oblaka ili iz dubine nepoznatog stanja, zar to ne bi bila čovjekova priroda koja nije od vremena, već je bezvremenska? U jednom od Mahatminih pisama kurzivom piše da je vrijeme nešto što smo u potpunosti sami stvorili, i također, da u devachanu, koji je čisto subjektivno stanje, nema spoznaje vremena. Vrijeme se u fizičkom smislu mjeri rotacijom zemlje i na njega ne utječu naša psihološka stanja. Ali mi imamo osjećaj da isisavamo vremensku struju ili da se penjemo s vremenom, što izvire iz načina na koji susrećemo iskustvo. Ovaj osjećaj vremena, koji ponekad jako visi, povlači svijest. U tom se stanju njegovo kretanje dovodi samo u djelomičnu vezu sa stvarima koje ona proživljava.

Može postojati kvaliteta svijesti koja je vječno nova. To je kvaliteta čiste svijesti koja budnošću osigurava svoju nepromjenjivost. Njena je priroda da prima sve titraje, ali ih pušta da prođu, ne blokira ih niti im se odupire. Otpor stvara teškoću, opstrukciju i komplikacije. Bhagavad-Gita koristi usporedbu oceana koji prima sve potoke u sebe i ostaje nepromijenjen. Kaže se da je duhovni život paradoksalan. Evo velikog paradoksa: biti osjetljiv, reagirati, suosjećajno titrati, ali to učiniti na način koji ne ostavlja trag i ne umanjuje sposobnost novog odaziva. To je moguće samo kad nema strukturnih promjena u

svijesti, zapravo kada nema strukture, teksture ili niti koje ograničavaju ili određuju njezino djelovanje. Nijedno materijalno poređenje ne može se primijeniti na duhovno stanje, stanje slobode i nevinosti koje istovremeno postaje i izvanredno kvalitetno znanje, čisto znanje. U tom je stanju opažanje iz trenutka u trenutak, iz praznine koja je sloboda, a ne kroz nakupljeno znanje. Zar ne može postojati takvo stanje neprisivajanja, neprikupljanja, nevažnosti, neambicioznosti, ne nečega što stvara sliku odvojenog sebe, stanje u kojem nema djelovanja vremena, koje je dakle uvijek novo?

BUĐENJE ISTINE

Buđenje je uvijek za Istinu stvari, odnosno za ono što postoji ili je, za razliku od onoga što se samo zamišlja. To je definicija Istine koju svatko može slijediti. Spavam i nisam svjestan stvari oko sebe. Probudim se i sada opažam stvari, okruženje ili situaciju u kojoj se nalazim. Dakle, biti budan zapravo je biti svjestan, biti prijemljiv, reagirati na stvari, prihvatiti ih i na neki način djelovati. Ako je nešto ispred nas što ne opažamo, to znači ili da je naša pažnja usmjerena drugamo ili da je nivo ili razina svijesti na kojoj ta činjenica mora biti registrirana, uspavana i nesvjesna. Budni smo u određenim područjima naše svijesti, ali ne i na drugima, za neke stvari smo budni, a za druge ne.

Općenito smo budni oko konkretnih činjenica našeg okruženja, možemo vidjeti drveće, zidove i stvari iz našeg svakodnevnog svijeta. Možda čak ni u ovom okruženju nismo budni u potpunosti ili sveukupno, ali barem djelujemo učinkovito. Možemo razlikovati ono što stvarno postoji od onoga što je iluzorno. Ali možemo biti blaženi ili ne-blaženi obzirom na druge stvari, različite vrste ljepota, udjelom u toliko stvari, određenim moralnim postupcima, iako je pitanje dubljeg istraživanja od čega se moral zapravo sastoji, izraza nečijeg lica, razvojnog trenda, značaja neke pojave u Prirodi.

Sve se to može smatrati subjektivnim, no buđenje se može odnositi samo na konkretne, objektivne, neosporne činjenice. Ali je li to baš tako? Ono o čemu govorimo, o značaju nečega, percipiramo ili shvaćamo samo u sebi samima. Možemo li stoga reći da je to nestvarno? Svatko ima svoje privatne misli i osjećaje, a u njima može biti istine ili neistine, pukog zamišljanja i maštarije.

Nema li ljepota veliki značaj u našem životu? Rečeno je „Lijepo je ono što je lijepo“. U istom bi se stilu moglo reći: „Ljepota je ono što mislimo da je ljepota“, što bi značilo da pritom ne mislimo na lijepe misli, već mislimo da je nešto lijepo, odnosno gledamo u stvar i ako mislite da je lijepo, lijepo je. No, je li to stajalište točno? Ili je ljepota, bilo oblika ili boje, zvuka ili pokreta, misli ili izraza, kao i ljepota duše, nešto što postoji, poput Boga, o kojem ljudi mogu imati različite predodžbe? Je li ljepota nešto što postoji samo po sebi, a ne ono što osoba može osjećati ili smatrati lijepom u vezi s određenim objektom? Drugim riječima, je li ljepota dio istine ili je samo stvar mišljenja?

Vidimo da primitivni ljudi vole određene stvari. Ali kako napreduju ukusi i vrijednosti se mijenjaju. Kad smo bili djeca, voljeli smo određene stvari, ali sada nas za njih nije briga. Mogli bismo se smatrati kulturnijim, sofisticiranijim i razmaženijim. Ali prirodni proces rasta očito znači razvoj perspektive, promjenu vrijednosti, osjećaj za sklad i proporcije, osjećaj primjerenosti, sposobnost zauzimanja objedinjujućeg pogleda. Uz sve to, dolazi do promjene u našem prosuđivanju ili osjećanju u vezi Ljepote.

Uzgred bih ovdje htio reći da lijepo nije nužno drago, jer kad je osoba u potrazi za pukim zadovoljenjem ili užitkom, čak i ono grubo i vulgarno činit će joj se prihvatljivim i dopadljivim.

Ako razmišljamo o jednom elementu ljepote, odnosno o proporciji, ona se može smatrati pitanjem izračuna, čistom matematikom. No, nema li u proporcionalnom nečeg neodredivog, što osjeća umjetnik, a što na nas također utječe kad se nađemo u okruženju, recimo, nekog plemenitog arhitektonskog djela? Možda nismo u stanju reći zašto smo dirnuti, ali gledajući dužinu, širinu i visinu, na neki suptilan način naša je senzibilnost dirnuta i proizvodi određeni učinak koji nije posljedica razmišljanja i mora imati upravo te proporcije da bi se postigao taj učinak. Sve to sugerira da u onome što subjektivno shvaćamo može postojati vrijednost ili istina. Naravno, u tome može biti i laž i privid.

Ali osjećam da postoji nešto poput istinske ljepote, lijepih proporcija, istinskog ili čistog osjećaja u vezi s nečim, standarda ili ideala koji bismo mogli nazvati nekom božanskom mišlju, kojoj se možemo

približiti ili na čije mjesto možemo staviti vlastitu sliku, kao što to činimo u svojim idejama o Bogu. Bog može biti apsolut, univerzalna Istina ili tek projekcija naše grubosti i neznanja. Takve projekcije su, naravno, bezbrojne.

Da bismo znali da projiciramo iz pozadine, iz ideja koje smo stekli, a koje se uvelike razlikuju od opažanja postojećeg, moramo poznavati vlastiti um. Moramo postati svjesni njegovog djelovanja, naših motiva, suptilnih reakcija i onoga što ih pokreće, što je u našem sjećanju. Sve to, iako se odvija u nama, u našim umovima ili srcima, možemo promatrati ili opažati dok se odvija.

Pjesnik se može odazvati na objekt ili pojavu u prirodi, drvo, cvijet, vodopad ili bilo što drugo. U koliko je to čisti odziv, a ne konstrukcija njegova uma, način je doživljavanja prirode stvari. Može se reći: „To je osobno, ako se ne može dijeliti s drugima ne može se zvati Istinom.“ Ali možda postoji način shvaćanja istine, čistog osjećaja, a ne konstrukcije uma, koji je misao a može biti i istinit i lažan. Ova osjetljivost jednog bića, sposobnost da se na prirodu stvari odgovori čistim osjećajem, donosi pristup čitavom carstvu opažanja i iskustava. Ono što osjećamo u izravnoj vezi s nečim, ne projicirajući nikakve zamisli, kad smo potpuno negativni i osjetljivi, što je zapravo samo-negacija, kada izlažemo svoju osjetljivost prirodi stvari, nešto je što se jako razlikuje od onoga što bismo mogli zamišljati ili izgraditi u svojim mislima.

Kad čujete lijepu glazbu, ako čim čujete frazu ili nekoliko nota, počnete razmišljati o tome, razmišljanje zaustavlja upijanje. Tek kad postoji čisto receptivno stanje, bez ikakvog razmišljanja, čovjek prima ljepotu toga. Na isti način samo u stanju negativnosti čovjek opaža ono što treba opaziti, za čiju je istinu sposoban. Takvo čisto opažanje ili osjećaj doista je djelovanje ljudske svijesti u njenoj suštinskoj ili istinskoj prirodi, a ne uma koji je promijenjen mnogim utiscima, učvršćen u mreži vezanosti i na razne načine uvjetovan. Kako razni utjecaji, elementi samo-usredotočenosti, ulaze u to čisto polje, oni iskrikljuju i krivotvore iskustvo.

Uzmimo drugi primjer. Pretpostavimo da postoji netko tko ima potpuno razvijenu inteligenciju i sposobnost razumijevanja, a da nikada nije bio u klaonici niti vidio bilo kakvo osakaćeno ili ubijeno stvorenje. Ako s takvom prirodom, koja nije otvrdnula raznim zamislama i utjecajima koji pripadaju tim zamislama, prvo svjedoči nečemu što je živo, osjećajno i sposobno osjećati, a onda zaklano, ne bi li na to reagirao s užasom, bez ikakvih pitanja koja postavljaju ljudi kad žele opravdati takvo ubistvo? Bio bi pogođen na način na koji većina nas nije. Slično tome, ako je osobi potpuno nepoznat rat, ne zna što je to, nije razmišljala o njemu, a onda po prvi puta nailazi na ideju da bi drugog čovjeka mogli unakaziti ili ubiti samo zbog razlike u mišljenju, ili zbog imovine, ne bi li osjetila njegovu monstruoznost. Mi se ne osjećamo tako, jer smo čitali o ratovima, govorili o njegovim strahotama i navikli na toliko drugih zločina. Naš um je „prepun užasa“. Ne osjećamo na način na koji bi neiskvaren i čist um osjećao u vezi mnogih životnih stvari, zbog prevladavajuće samo-usredotočenosti, koja djeluje putem emocija zavisti, požude, ogorčenosti i slično.

Čovjek može biti izuzetno pametan, poput nekog generala, lukavog u planiranju strategije. Njegov um, koji nije svjestan izvan određenog područja, kreće se samo unutar ograničenja. Možda je vrlo brz u manevriranju unutar tih ograničenja, ali nije u djelovanju cjelokupnog bića osobe. Netko se može ponašati kao da je u snu koji je izuzetno živopisan. Somnambulist spava, ali se kreće i čini različita djela koja bi mogao činiti i budan. Osoba pod hipnotičkom čarolijom može raditi stvari inteligencijom koja se čini aktivnom, ali djeluje samo u granicama koje joj nameće hipnotizer. Dakle, sama činjenica da osoba različito i pametno djeluje nije dokaz da je u to uključeno cijelo njezino biće ili svijest. Sve to može učiniti samo jednim dijelom sebe.

Čini mi se, toliko sam kvalificiran, da ne bih bio dogmatičan, da su sve naše misli i sheme nadahnute ambicijom, požudom, ogorčenjem i takvim osjećajima koji doista liče na isparenja sna. Oni su usporedivi s čovjekovim razmišljanjem u snu, gdje osoba ne vidi iracionalnost svojih zamisli i postupaka. Svaka snažna žudnja proizvodi varljivu svjetlost u kojoj se što god da se dogodi ne vidi u svom pravom karakteru ili vrijednosti. Čovjek koji je pod stresom neke snažne želje planirat će i raditi stvari koje će nakon toga, kad se oslobodi te želje, i sam smatrati glupom i razlogom za žaljenje. Svaka želja stvara svoje psihičko polje koje stvara sve što se na tom polju odvija, sva razmišljanja, maštanja i djelovanja u igri iluzije.

H.P.Blavatsky je pisala u Glasu tišine o tri dvorane, koje su zapravo tri stanja: prva dvorana neznanja, druga dvorana iluzije, nazvala ju je i dvoranom za učenje glavom, i treća dvorana mudrosti. Svijet se stvarno kreće između prve dvije dvorane. Djelomično je u stanju neznanja ili nesvjesnosti, a dijelom u iluziji. Zbog toga vidimo ljude koji se ponašaju tako grubo, bez ikakvog razmatranja, čak i u slučajevima koji zahtijevaju najdelikatnije postupanje, najnježnije poštovanje. Čine najnečuvenije stvari, jer su pod stresom sila koje djeluju slijepo. Divljak je grubijan, ali nije svjesno brutalan. Još nije svjestan određenih stvari. Njegov um razvio je određene pravce aktivnosti, može pratiti životinje, prognozirati vrijeme i izvoditi neke lukave trikove, ali ostatak njegove prirode, koja je polje potencijalnih aktivnosti, još uvijek spava. Dio njegove prirode je budan i aktivan, ali postoji široko polje u stanju dubokog sna. To je možda slučaj i s nama, iako postoji velika razlika između divljaka i nas samih. Napredak nije samo proces otkrivanja vanjskog svijeta, kakav se posebno dogodio tijekom ovog stoljeća, već i proces otkrivanja nas samih, kontinuiranog buđenja jednog područja naše prirode za drugim.

Mi smo psihički izuzetno aktivni, ali upravo ta aktivnost uspavljuje ili potiskuje polje veće svijesti iz koje bi naše aktivnosti trebale nadolaziti. Aktivni smo u potrazi za određenim stvarima, ali nismo budni za brojna razmatranja koja bi se razmatrala kad bismo imali u potpunosti budnu inteligenciju i osjetljivost koja nije ograničena vlastitim interesom. Nismo svjesni dubine problema koji su u našim aktivnostima.

U indijskoj filozofiji govore o četiri stanja svijesti: budnosti, spavanju, sanjanju i četvrtom stanju koje je transcendentalno. Možemo vidjeti da su čak i tijekom naše budnosti zastupljena tri stanja: budnost, sanjanje i spavanje. U svakom od nas postoji uspavani sloj ili nekoliko takvih slojeva, i u tim regijama vlada spavanje. Postoji površna budnost i aktivnosti u njoj, odnosno budnost u vezi konkretnih stvari našeg svijeta, uključujući našu sposobnost da istražujemo to polje. Ali uz to, u životu svakog od nas postoji mnogo sanjanja, sanjarenja u navodnoj budnosti, koje se sastoji od gradnje dvoraca, prepuštanja uzaludnim nadama, iluzijama različitih vrsta, maštarijama, lažnim uvjerenjima i tako dalje. Sve su to sanje jer su tako iluzorne. Kao što vrući zrak u pustinji stvara blistavu fatamorganu, tako i mi stvaramo toliko projekata i maštanja, za koje se na kraju utvrdi da su jalove stvarnosti.

Nema li u nama neobične mješavine triju stanja, takozvane budnosti, dubokog spavanja u određenom području našeg bića i sanjanja, svjetla, tame i sumraka u jednom?

Ovo miješano stanje posljedica je našeg ustroja, koji je duhovni ili potencijalno duhovni u jednom aspektu, psihički u drugom, a fizički ili materijalni u trećem. Duhovni je onaj aspekt bića, nezamislive osjetljivosti, u kojem je sve što se odvija od najvećeg značaja i vrijednosti. Psihičko biće je onaj aspekt naše prirode u koji ulaze slijepi instinkti, želje i utjecaji želje. A tu je i materijalni aspekt s kojim smo dobro upoznati. Intelekt služi kao instrument za svo troje. Trenutno su dominantni psihički i materijalni aspekti. Oko Duha se otvara sada i opet u samo nekoliko duša. Duhovna svijest kod drugih spava ili je u zametku. Psihička priroda dominira i čini se da drži um u ropstvu. Um je u odnosu na fizičku materiju potpuno budan i čeka svoj red.

Kako stvari trenutno stoje, toliko smo napredovali u evoluciji da smo došli do stupnja samosvijesti koja nas čini vrlo svjesnima svojih prava. U današnjem svijetu je općeniti stav: nespремnost na popuшtanje, osim pod pritiskom, a želja da se izdrži je stvarna ili zamiшljena podloga i borba. Takva svijest je možda na neki način i dobra, iznjedrila je samoupravljanje za toliko ljudi, jednaka prava za žene, prava manjina, prava na rad i opća prava ljudi. Biti svjestan svojih prava znači biti svjestan svoje individualnosti, neophodnog koraka u ljudskom napretku, od kojeg se može pristupiti razumijevanju drugih individualnosti. Ali još nismo budni prema zahtjevima ukupnog života sa našom ljubavlju i Služenjem.

Biti individualan znači biti različit i odvojen, a trenutno nailazimo na pojačanu odvojenost koja ima brojne oblike, izražava se sa različitim emocijama i ideologijama koje pokreću te emocije. Sama je priroda uma takva da razmiшlja o razdvajanju u smislu pojedinosti, držeći različite stvari različitim. Ali poistovjećujući se sa sobom, odnosno s reakcijama koje čine jastvo, odvaja se iz odnosa s drugima, a zatim projicira slike drugih. Tendencija je takva da se svatko zatvori u tvrđavu, koja je doista zatvor zamisli, ne samo u vezi raznih pitanja od ideološkog ili vjerskog značaja, već i u pogledu onoga što mora imati za svoje uživanje, svoja prava u svom domu, stvari koje bi trebao posjedovati, i tako dalje i tako dalje.

Taj individualizam današnjice, koji se obično smatra znakom jakosti i napretka, zaista je prepreka evoluciji dublje, finije prirode čovjeka, u kojoj se sve neograničeno širi, poput mreškanja koje se slobodno širi kad se nije zarobljen preprekama. O toj prirodi znamo vrlo malo, a kad se povremeno očituje, većina ljudi je ne prepoznaje kao važnu.

Svako ljudsko biće postoji, zajedno s nebrojenim drugima, u mreži odnosa koji se međusobno povezuju. No, iako ti odnosi postoje, doimaju se da uglavnom ne postoje jer kroz njih ne prolazi struja. Ali te se veze mogu elektrificirati, tako da umjesto da budu mrtve, one provode u oba smjera struju života, znanja i ljepote.

Živjeti znači biti svjestan i budan. Životni impuls koji dolazi iznutra, a nije proizvod materije, rađa um koji je na neki način više od puke svjesnosti, ali istodobno i manje od pune svjesnosti. Kad razmiшljamo, pažnja je usmjerena na stvari i promašuje univerzalnu cjelokupnost naše svijesti koja neizbježno iskušava umanjenje.

Svako živo biće postoji prvenstveno poput neke struje života čiji je tok sam proces življenja. Ista se istina može izraziti drugim jezikom: ono postoji kao jedinstvena manifestacija jastva koje je u svim živim bićima, za vlastiti razvoj, za radost i otkrivanje vlastite ljepote i sposobnosti. Ako se ova istina prihvati, ona će uvelike promijeniti naš odnos prema svim stvarima u životu. Skriveni život je posvuda, a cilj je svakog oblika očitovati ljepotu i sjaj tog života, a ne da bi smo mi iz njega izvlačili neko zadovoljstvo.

Svaka divlja životinja, na primjer, postoji zbog vlastite radosti, vlastitog kretanja i evolucije. Uživa u širenju svojih sposobnosti. Postoji, kao i ljudsko biće, poput jednog djeteta prirode, a ne da se lovi zbog takozvanog sporta. No nažalost, mi nemamo takav stav prema životu. Ako postoji stvorenje koje trči ili leti, želimo ga upucati ili uloviti, što predstavlja životinjski instinkt. Ali čovjeku je namijenjeno da bude više od životinje. Ako stvorenje ima prekrasno krzno na svom tijelu, želimo ga oderati s njegovog tijela i staviti na svoje. Sve se želi usmjeriti ka čovjekovom uživanju i zadovoljenju. Život je tako učinjen naopakim, okrutnim i ružnim. Ubijamo i iskorištavamo, jer nemamo osjećaj za život, a bez tog osjećaja život možemo spoznati samo površno. Ne možemo spoznati njegov ushit, njegovu stvarnu prirodu i ljepotu, izvanrednu delikatnost njegovih pokreta, njegovu čudesnu potencijalnost. Zapravo, mi ne znamo što je život, već znamo samo njegove vanjske pojave.

Gdje god postoji život, tu je doživljavanje, osjetljivost, kretanje svijesti, a čovjek u sebi može spoznati prirodu svega toga. Ovo je prvobitno buđenje iz kojeg će uslijediti mnoge druge stvari. Otvorit će se vrata čudesnom novom kraljevstvu iz kojeg smo se isključili.

Svijest u svojoj čistoj prirodi, bez misli i bez reakcija, može biti budna ili može spavati. I u budnom stanju i u snu projiciramo slike, to je sanjanje. Slijed projekcija skladniji je tijekom budnosti nego tijekom spavanja. Ali postoji i drugo stanje, a to je stanje dubokog sna u kojem uopće nema niti projekcije slika, niti misli.

Kad smo budni, odnosno svjesni onoga što postoji ili se događa, uglavnom smo svjesni samo djelomično. Da bismo postali potpuno svjesni, moramo ne samo obratiti pažnju već i postati svjesni procesa vlastitog ja koji skreće sve odlazne energije prema sebi. Dakle, na stvari reagiramo samo površno i ako to radimo opetovano postajemo sve uvjetovaniji za istu vrstu mišljenja i djelovanja. Kad pokušamo u sebi sagledati taj proces, znat ćemo zašto je naša svjesnost tako djelomična.

Spavamo u mnogim stvarima, čak i kad smo budni. Možda smo svjesni jednog dijela svog uma, ali u drugom ostajemo tupi i uspavani. Um može biti aktivan, ali ograničeno aktivan. Može se kretati unutar linija nekog kuta, ali sve izvan te dvije linije ostaje područje potencijalne osjetljivosti, još uvijek neaktivno. Postoje ljudi koji pod dominacijom neke fiksne zamisli djeluju izuzetno energično i ne mogu vidjeti ništa drugo. Stvarna sloboda koja se stiže na polju svijesti ona je ispisana stupnjem njegove svjesnosti.

Svijet se mora probuditi iz svojih snova, svojih iluzija i omiljenih zamisli. Budni smo na razini konkretnih činjenica svog postojanja, ali uglavnom spavamo na planu moralnih pitanja i u stvarnim odnosima s drugima, koji nisu mehanički, već odnosi života i ljubavi, razumijevanja i suosjećanja.

Um se mora osloboditi svojih vezanosti za razne osjete, fizičke, emocionalne, kao i mentalne, prije nego što može postati budan za Duh u sebi. „Duh“ predstavlja Istinu i Ljepotu u njihovoj beskonačnosti i apsolutnosti. Mora se probuditi za istinu o životu, njegovu bezvremensku ljepotu, ljepotu u odnosima, ljepotu u svemu. Mora se probuditi na životno jedinstvo, delikatnost i osjetljivost, na poštovanje koje traži i najmanja živa stvar, na vlastite iluzije, na sjene našeg zatvora, u kojem obitava ono ja koje želi toliko mnogo stvari, veličati se, posjedovati, upravljati, igrati tisuću i jednu ulogu, zauzimati tisuću i jedan stav, svijetu u svim njegovim aspektima, suptilnim, lijepim, lošim i ružnim, konačno, istini u nama samima. Ljepota bez zazivanja ljepote koja je unutra. Kad odgovorimo na ljepotu koja je vani, ta ljepota na neki način prelazi u nas. Možda se neće pojaviti u nama u istom obliku u kojem se pojavljuje u vanjskom svijetu, ali obitava u nama, u našim dušama i očitovat će svoju kvalitetu.

Ako sve što postoji i sve što se događa, u cijelom svijetu, kozmosu, recimo, smatramo ukupnim kretanjem Jednog života o kojem je govorilo toliko Učitelja, onda svaki pokret, svaka pojava koja se odnosi na život, mora imati duboko značenje, a o čemu mi primamo samo nagovještaj. Vjerojatno se na nešto slično Platon osvrnuo u svojoj poznatoj alegoriji o stanovnicima špilje. Svaka prirodna pojava samo je nagovještaj nečeg daleko stvarnijeg, sjena koja skriva stvarnost.

U svemu što živi, pa čak i u stvarima koje smatramo neživima, postoji ono što bismo mogli nazvati njegovim arhetipskim savršenstvom, određena skrivena ljepota. Stvarni umjetnik često nazire njegov karakter. Rečeno je, posebno za indijsku umjetnost, da njena posebna karakteristika nije u točnom kopiranju oblika uočenih u Prirodi, već u otkrivanju zamisli koja se utjelovljuje u njenom nesavršenom obliku. Oblik u svom objektivnom postojanju slabo odražava arhetip, stoga je svaki oblik sposoban za cjelovitu transformaciju, tako da se ono što stvarno predstavlja jasnije iznese i istakne karakter svoje istinske individualnosti. To je možda ono što proces, koji nazivamo evolucijom, pokušava sa svim

stvarima, uključujući i s čovjekom. Čovjekom ne samo kao fizičkim entitetom, iako su čak i njegovo tijelo i mozak sposobni za daljnje usavršavanje, već čovjekom kakav on jest iznutra. Cijela njegova priroda može proći transformaciju koja ga podiže s razine običnog čovječanstva vezanog uz zemlju u stanje koje se može opisati kao božansko ili duhovno.

S unutarnjeg stajališta, cijeli proces evolucije je pokret prema oslobađanju specifičnog individualnog savršenstva svake postojeće stvari, tako da se izrazi ljepota, vrijednost i kvaliteta koja se krije u njoj kao dio veličanstvene cjeline. Ova skrivena ljepota, koja se još više odnosi na one aspekte koje samo slabo primjećujemo od onih koji se fizički očituju, duhovna je istina koja leži u osnovi pojedinog bića. Upravo je taj odnos između ljepote i istine izražen riječima: „Ljepota je istina, istina Ljepote“. Postoje aspekti onoga što nazivamo ljepotom, koji nisu objektivni ili fizički, već pripadaju onoj prirodi koju bismo mogli nazvati dušom bića ili stvari, a koja može dodirnuti nečije srce na načine koji se ne mogu opisati riječima.

Do buđenja koje će se dogoditi može doći samo kada je um tih i nezavisan, a ne kada je u bijesnom vrtlogu. Tek u tom stanju, kada srce nije uznemireno nikakvom osobnom reakcijom, može doći do buđenja onoga što se može probuditi, ljepota, znakovitost, ljubav i istina u njezinim suptilnijim, duhovnijim aspektima. Svaka vrsta zauzetosti, svaka vrsta aktivnosti koja se odvija vlastitim zamahom, mehanički, svaka vrsta napetosti, poput čvrsto zategnute žice koja odbija svaki udar, prepreka je primanju bilo čega novog izvana ili onog novog koje proizlazi iz nas samih.

Savršenog čovjeka možemo opisati na razne načine, po njegovoj prirodi, kvalitetama, dostignućima, po vrsti transformacije koju je prošao i odnosu prema svim bićima. Savršeno je povezan sa svim bićima i stvarima vezanim za njega. To je odnos u kojem ima mnogo elemenata ljepote, razumijevanja, odziva i sličnog. Budući da iz njega zrači život, neka vrsta vitalnog elektriciteta, on ne samo da elektrificira niti koje ga spajaju sa svih strana, već je i iznutra živahan, poput žice violine koja je ispravno napeta. Reagira na svoj univerzalni odnos, stanje u kojem su iskustva svih drugih bića kao njegova vlastita. Ako A voli B iznimnom ljubavlju, on može ući u tu ljubav. Kako reagira na sve, ljepota je u svakom činu njegovog odziva, koji nikada nije površan, već iz cijelosti njega samog, postajući dijelom ljepote cjelokupne slike života.

Ono što je lijepo obično se smatra poželjnim ili dopadljivim, što ukazuje na to da je prirodni odziv na ljepotu ljubav, ali ta ljubav se guši kada počnu djelovati druge sile, kao što je to na primjer želja za posjedovanjem. Kad se nečija unutarnja priroda toliko probudi da u svemu vidi skrivenu ljepotu, tada njegova ljubav postaje neograničena i univerzalna. Može se reći da je zaljubljen u sam Život, život u svim bićima, i na njega odgovara svim modulacijama, a odziv je prilagođen svakom pojedinačnom obliku života, zbog njegove jedinstvene prirode i kvalitete.

Buđenje podrazumijeva onaj stupanj opažanja, osjetljivosti i odziva koji karakterizira ljubav u njezinom uzvišenom smislu, onu čistoću koja se zaljubljuje na prvi pogled, prije nego što je bilo vremena za razmišljanje. Božanska iskra u svima ima tu potencijalnost i svaki njezin pokret proizlazi iz ove osjetljivosti i ljubavi. Ali ona stupa u akciju samo kad za to postoji sloboda. Poput suosjećanja, nikad se ne napreže.

Imamo tako slabu i siromašnu, često krajnje samoživu predodžbu onoga što ljubav znači. Ne treba je miješati s onom emotivnom, površno zadovoljavajućom i posesivnom ljubavi s kojom smo upoznati. Kad postoji prava ljubav, nepoznata, suptilna i skrivena ljepota prema predmetu ljubavi, očituje se kao u osvjetljenim likovima. To je ljubav božanske prirode u jastvu i ne može se steći naporom, jer ona može stupiti u akciju samo kad za to postoji pripremljeno i spremno tlo.

Nijedan napor uma ili volje ne može natjerati nekog da voli, jer je djelovanje obojeg izvan prirode osjetljivosti i slobode. Jedini način da ovu prirodu ljubavi oslobodimo iz stanja latencije, u kojem leži u nama, jest da iz sebe uklonimo sve prepreke stvorene samo-usredotočenom mišlju.

Priroda ljubavi, koja je prava čovjekova priroda, također je priroda mudrosti koja instinktivno zna kako postupiti. Kad netko ne vidi samo vanjski oblik i aspekt, već ono što on predstavlja i oduhovljuje, cijeli njegov pogled je drugačiji. Stvarno mudar čovjek ne vidi stvari onako kako ih vidi svijet.

Kaže se da Vrhovno Biće ili Jedno Univerzalno Biće ima tri atributa. Prvi od njih sastoji se u činjenici da je Bitak, Energija, izvor Života, drugi da je njegova priroda priroda Svijesti sa svim njezinim vrednotama, treći da njegovo djelovanje karakterizira Blaženstvo ili Ljubav. Sanskrtski izrazi za njih su Sat, Chit i Ananda. U svakoj životinji, insektu i biljci postoji svijest, ali tek kad ta Energija ili sloj Bića, koji djelomično čine čovjeka, stupi u akciju, postoji mogućnost ljubavi, spoznaje ljepote, doživljavanja onog blaženstva koje nije površna radost niti tjelesno ili emocionalno zadovoljstvo. U toj prirodi u kojoj se ostvaruje ta mogućnost postoji miješanje Života i Svjetlosti, plamen Života, čiju slavu proglašava cijela Priroda, i Svjetlo koje osvjetljava istinsku prirodu stvari. Kad ćemo biti toliko otvoreni za život da na nas utječe svaki njegov pokret, tada ćemo sami spoznati činjenicu da je život božanstven u svojoj prirodi i u svojim korijenima i poštovati ćemo ga u drugima.

Postojalo je izvorno stanje, davno izgubljeno i nestalo. Razvili smo drugačije stanje, uslijed djelovanja neznanja. Možemo se vratiti u to prvo stanje, ali samo tako da rastopimo sve ono što je naknadno nastalo. To je proces čišćenja, odricanja, otpuštanja mnogih stvari stečenih pohlepom i ščepano u zadovoljstvu, koji se mora dogoditi prije nego što povratimo raj, stanje nevine čistoće i osjetljivosti, koji može postojati u nama samima bez obzira na vanjske uvjete.

Kad je netko potpuno budan, što će reći, svjestan u cjelini svog bića, kao što je to bio i Buda, sama riječ "Buda" znači "Probuđeni", "Prosvijetljeni", zamišljam da budnost, sanjanje i duboki san postaju jedno. Postat će sintetizirani u četvrto stanje koje će uključivati sva tri, ali sva tri preobražena. Budnost će biti potpuna budnost u dubini i opažanju, sanjanje će biti snovi intuicije, bljeskovi Istine i Ljepote, sanjanje neće biti čiste nebeske prirode iz koje može nastati samo ono što je istina sama za sebe, a duboki san bit će temeljni počinak, stanje krajnje vedrine bez mreškanja, u kojem se shvaća i dohvaća cjelokupna Istina.

ISTINITO, DOBRO I LIJEPO

Površno gledano na prirodu istine ili činjenice, svakojako se služeći tim izrazima, većina nas misli da zna kakva je njihova priroda. Da je pitanje mišljenja ili ukusa je li određena stvar lijepa. Bez da određujemo što je u osnovi dobro, možemo barem do određene mjere pretpostaviti da je dobro ono što je ugodno. Ali takve površne misli nam ne pružaju čvrstu osnovu za razumijevanje, niti mogu biti učinkovite u oblikovanju naših života i razmišljanja u skladu sa stvarnom prirodom stvari.

U drevnoj grčkoj misli, Istina, Dobrota i Ljepota bile su tri vrline koje su zajednički životu davale najviše savršenstvo. Postoji li način razumijevanja koji bi istini, dobroti i ljepoti dao temeljno značenje, koji bi ušao u svaki aspekt našega života, ali ne na osnovu promjenjivih pogodnosti i mišljenja, već na osnovu apsolutne stvarnosti? To bi bilo moguće kad bi sve tri vrijednosti bile ukorijenjene u samoj prirodi stvari, a kad koristimo riječ 'stvari', ona bi se morala odnositi na ogromnu raznolikost koja postoji. Postoji li načelo, temeljna priroda, kojoj su sve te vrijednosti svojstvene i čiji su oni izrazi? Ako postoji, to ne može biti ništa osim temeljne prirode Života. Jer Život je energija koja je, za razliku od mehaničkih sila, svjesnost u svakoj točki i na taj način može manifestirati vrijednosti koje su ukorijenjene u svijesti i koje se, čak i kad su prisutne u vanjskim stvarima, ostvaruju samo u svijesti. On očituje ljepotu u kojoj vidimo toliko nesvjesne ljepote oblika i kretanja života u Prirodi. A kada je svijest, koja pripada Životu, dovoljno razvijena, ona doživljava ljepotu na različite načine i u oblicima i stupnjevima koji dosežu do različitih stanja transcendencije ili ekstaze. U njoj je prisutan faktor volje, koji kada ima određenu kvalitetu i kada djeluje na određene načine, zaslužuje opis "dobro". U samoj činjenici svog postojanja, svojoj jedinstvenoj prirodi i načinu djelovanja, Život zajedno sa Sviješću predstavlja aspekt Istine vitalniji i stvarniji od bilo kojih vanjskih činjenica.

Ova energija, koja je Život, smišljena je kao univerzalno prisutna i u živim i u neživim stvarima. U ovim neživim očito ne u obliku u kojem je prisutna u živim bićima. Ona može djelovati kroz razne ili čak beskonačno brojne obrasce, obrasce koji određuju karakter njene pojavnosti. Ali Život ima tu izvanrednu narav da se reproducira i poboljšava, premda se u svakoj svojoj pojavnosti poistovjećuje s određenim uzorkom. Ovo je evolucijski proces koji u svom aspektu svijesti ima moć biti slobodan od svakog uzorka i svakog oblikovnog ili ograničavajućeg utjecaja. Ono što nazivamo Istinom mora uključivati realnost ove slobode i prirode, ogromne poput samog života, koja se očituje u takvoj slobodi.

Istina je riječ sa značenjem koje ide mnogo dalje i dublje od oblika stvari. Svi razumijemo značenje riječi „činjenica“. Doslovno, činjenica je ono što je stvoreno ili ostvareno, stavljeno na kartu postojanja. Što se tiče spoznaje činjenice, ona ima odnos statične prošlosti i žive sadašnjosti. Čak se i kontinuitet radnje koja se odvija doživljava kao utvrđena činjenica. Ali riječi Istina pridajemo ne samo značenje uočljive činjenice, već i značenje koje je povezuje sa živim bićem, kao kad govorimo o čovjeku koji je istinoljubiv. Ovaj se opis obično odnosi na prirodu ili kvalitetu koja je dokazana u njegovom životu, govoru i djelovanju. U mislima ima istine kad postoji točna ili logična veza između te misli i činjenica, ali i u osjećaju koji je potaknut slobodnim i neutemeljenim odnosom sa činjenicama, odgovor na njih, koji je oslobođen bilo kakvih obojenja ili iskrivljenja izmišljenih nestvarnosti. Riječ Istina stoga ima značenje, koje se odnosi na kvalitetu ili prirodu, koje se očituje na svim razinama bića i prisutna je u spoznavatelju kao i u spoznatom, subjektu kao i objektu.

Život se u svakom objektivnom obliku, od najjednostavnijeg do najsloženijeg, odvija po unaprijed zadanom obrascu, ali u aspektu svijesti, gdje postoji mogućnost da ga ne veže niti jedan obrazac, stanje ostvareno samo u čovjeku, može se odvijati u oblicima vlastitog stvaranja ili izražavanja u potpunoj

slobodi. U prirodi iskazanoj u takvoj slobodi, u slobodnoj volji i čistim nagonima koji tada karakteriziraju njezino djelovanje, Istina, Dobrota i Ljepota imaju svoju krajnju osnovu. Možemo ih nazvati svojstvima Duha, što bi samo potvrdilo temeljno jedinstvo Života i Svijesti s Duhom, dajući potonjoj riječi značenje koje se podudara s najdubljim činjenicama našeg iskustva. Ova riječ, koja uobičajeno ima najnejasnije konotacije, bremenita značenjem koje je jasno i određeno, i poprima stvarnost kakvu inače ne bi mogla imati, kad se shvati u smislu prirode skrivene u jedinstvenoj i sveprisutnoj energiji koja je Život, a otkrivena u svojoj slobodi, sposobna je da u toj slobodi višestrukog načina djelovanja iznese na svijetlo svijeta nepoznata značenja.

Kad se energija Života, uzdižući se iz svog nepoznatog izvora, poput kristalne fontane, pretoči u oblike i obrasce koji daju puni izraz njenom latentnom kapacitetu, oslobađajući svoj potencijal, to je radost. To je sila oslobođenja koja daje Životu intenzitet i elan. Tako promatrano, svrha života, koju ponekad preispitujemo, kad naše iskustvo života nije onakvo kakvo bi trebalo biti, ne može biti cilj koji mu nameće nezadovoljan, nemiran ili inventivan um, već mora ležati u vlastitom ispravnom djelovanju i kretanju. Kad je čovjek sretan i zadovoljan, življenju je kraj. Tako je i za sve ostale oblike života na njihovom stupnju. Od svih oblika života samo čovjek ima um dovoljno razvijen da se vrati natrag i skoči naprijed, žudeći za onim što nije, pa samim tim ima i problem gdje pronaći mir, kako živjeti. Ne predstavlja više puki kanal života koji teče prema urođenom zakonu ili inteligenciji i ostvaruje svoju sposobnost. On izmišlja svoje ciljeve, izgrađene na sjećanjima na svoju prošlost koja ometa taj tok. Dakle, niti njegovog bića, koje bi trebale ležati pravo i činiti konop sklada raširenim, slobodnim i ovijenim, uzrokuju iskrivljenje, frustraciju i stagnaciju, od kojih on traži olakšanje.

Dobrota, koja je osnovna ljudska osobina, ima svoj korijen u volji koja je dobra. Ali priroda takve volje ne može biti deklarativna volja odvojena od života, generirana reakcijama raznih delikata, već volja svojstvena životu, čije djelovanje ima prirodu i zakona i slobode. Priroda bilo kojeg voljnog čina nužno je određena snagama iz kojih proizlazi, zapravo snagama od kojih je sastavljena, uvjetovanošću osobe koja želi. Svaki oblik uvjetovanja podrazumijeva postojanje fiksnog stanja u kojem je radnja koja se odvija izvan svog automatizma potaknuta idejama na neki način ugrađenim u nju. Predstavlja prirodu skupa sila generiranih mehaničkim udarom i reakcijom, a ne prirodu volje svojstvene Životu u stanju slobode ili njegovom slobodnom odvijanju. Slobodna volja postoji samo kada djelovanje nije unaprijed određeno nikakvim čimbenikom izvan svijesti koja doživljava slobodu. Može se osloboditi čak i utjecaja genetskih čimbenika koji oblikuju instrument svijesti, odnosno mozga i živčanog sustava. Takva slobodna volja temelji se na onoj temeljnoj neuvjetovanoj prirodi koja je u svima ista. U toj su prirodi sva ljudska bića jedno, premda su vanjski podijeljena, svatko sa svojom vlastitom prošlošću, kao i okolnostima koje se odnose na svakoga. Otuda i logika savjeta: „Postupajte sa drugima onako kako biste htjeli da oni postupaju prema vama.“

Dobrota se u svakom odnosu doživljava kao unutarnji osjećaj da vas netko pokreće da budete dobri. Ne izvire iz stanja stagnacije u sebi, koja bi značila odvajanje, kao i djelomični prestanak toka Života, što podrazumijeva inhibiciju volje koja djeluje u slobodi. To nije stanje koje bježi povlačeći se od zla. To je pokret Duha, etički i moralni, utemeljen na jedinstvu koje postoji usred raznolikosti, ali koji na razini intelekta i osjećaja pokazuje onu ljepotu koja je izraz svojstven skladu.

Dobrota može poprimiti različite oblike, ali njezin duh, koji se očituje, priroda volje koja djeluje, uvijek je isti. Ono što se može promijeniti u skladu s trenutkom, bez obzira na druga razmatranja, je takozvana volja koja je stvarno mehaničko djelovanje sila stranih jednom istinskom biću. Život u svom neuvjetovanom stanju izražava vlastitu prirodu ili istinu svoje prirode, a kada je uvjetovan, izražava prirodu sila koje djeluju u stanju s kojim se tada poistovjećuje.

Temeljna priroda koja je neizmijenjena i zadržava svoje jedinstvo, jednostavnost i slobodu također može biti sposobna djelovati na više načina, ali djelovanje je uvijek takvo da tu prirodu niti mijenja niti umanjuje njezinu slobodu. Djelovanje je jedan način izražavanja energija te prirode, koje djeluju u skladu sa sebi svojstvenim zakonima, a nije proizvod sila koje djeluju same po sebi.

Način na koji se dobrota ispunjava u odnosu na druge predstavlja izraz temeljnog jedinstva s njima. Služi potrebama Jednog Života utjelovljenom u njima i promiče vrijednosti koje pripadaju njihovom razvoju. To je ono što bi si čovjek poželio kad bi sebe duboko razumio, a ne samo onakvog kakav je na površini. U takvoj dobroti je bit ljepote. Ona stvara zajednicu Duha koja se u svom savršenstvu očituje kao ljubav. Budući da dobrota leži u unutarnjem kretanju Duha, čija energija postaje energija života, ona rađa osjećaj radosti i osjećaj dobrobiti na svim razinama u koje ta energija ulazi.

Ako je Život sveprisutna energija, a sve stvari, uključujući one koje nazivamo neživima, oblici koje oblikuje ta energija, onda je priroda ovog jedinog života sveobuhvatna istina i najvažnija istina od svih. To je istina koja se sve više očituje kako oblici koje život nosi sve više otkrivaju njegovu potencijalnost, njegove osobine i djelovanje. Istina je ta koja leži u osnovi svega što život izražava i čini.

Istina je ono što postoji i stoga je neovisna o našem neznanju. Ali stapa se sa znanjem. To je, za razliku od onoga što nije, ono što samo zamišlja ograničeni i nesavršeni um. Život, kao jedini univerzalni agent, prvenstveno jest. U svojoj prirodi i slobodi, to je čisti Postojeći, Sat, jedan izražajni sanskrtski pojam, koji ima konotaciju Istine, kao i Dobrote i svega onoga što se podrazumijeva u riječi Stvarnost. Uključujući prirodu spoznaje ili čistu svijest, ona je spoznavatelj svih stvari, u njihovoj zamisli, kao i u promjenjivim oblicima. Čista priroda stvari, koja se izražava u idealnim oblicima Života, oblicima stvorenim savršenim skladom protoka njegovih sila, gubi se kad te sile, odstupajući od zakona koji bi trebao upravljati njihovim kretanjem, prestanu skladno djelovati, a oblici ispadaju iz svog idealnog lika. Upravo je ta iskrivljena i umanjena predstava temeljne istine u svim stvarima uglavnom prisutna u ovom nesavršenom svijetu.

Život, budući da je u svojoj biti duhovan i nastoji se očitovati u obliku sklada, nužno mora biti individualan u svojim izrazima. Oblik određuje kvalitetu koja se očituje. Možda ne vidimo puno određenog u osnovnim oblicima, ali najupečatljivije ga vidimo u oblicima koji su savršeni i lijepi. Individualnost se očituje istovremeno i kao usredotočenost i kao raspršivanje skladnih učinaka. Prekrasan ljudski lik ili lice ilustrira ovu istinu. Svaki lijepi oblik sjaji kvalitetom svoje individualnosti, sjajem suptilne suštine koja oblikuje oblik u odgovarajući izraz sebe, nepogrešivo ga razlikujući od drugih.

Kad se Život razvija u slobodi, oblik sklada, koji je njegov izraz, jednako je izraz njegove istine i njegovo jedinstvo se održava usred pokreta njegovih različitih energija. Sklad i savršena ravnoteža ovih energija čine jedinstvo. Prekrasan glazbeni akord sastoji se od nekoliko nota, ali je ipak jedinstven.

Prekrasan pokret Duha ili volje, u kojem je dobrota, pokret je u skladu ili jedna kombinacija sklada savršenstva, suglasje slatkih zvukova. Bit ljepote je sklad, bilo da se izražava u opipljivom obliku ili pokretu, ili u obliku misli ili u kretanju osjećaja.

Ljepota je objektivna jer se očituje u objektu, ali je i subjektivna kad se opaža i doživljava. Može postojati u mislima i osjećajima te dubljim i suptilnijim unutarnjim stanjima prije nastanka misli. Prekrasan objekt, drvo, vaza, lice ili bilo što drugo, izlaže se kako bi se sagledalo prostranstvo i površina svih oblika i dijelova prikazanih u njemu. Utječe na nas skladom koji utjelovljuje, a koji može biti neodredivih odnosa najsuptilnije prirode, poput nota koje čine glazbu. Lijepa stvar ili pokret je kreacija u kojoj se svaki dio, uključujući i najmanji koji možemo registrirati, nalazi na svom točnom mjestu, slijedeći određeni zakon. Na zakonu se temelji sklad, njegova jednadžba, što ljepoti daje jedinstvenost.

Ta je jedinstvenost apstraktna kad se traga za zakonom, ali je stvarna kad se doživljava kao osjećaj. Priroda tog zakona osjeća se u različitim oblicima iskustva.

Čovjek može u potpunosti doživjeti neku lijepu glazbu, a da ne zna ništa o njenoj konstrukciji, niti o valnim duljinama i frekvencijama njenih nota, niti o odnosima između njih ili zakonu ili zakonima koji se iz tih omjera mogu izvesti. Ljepota kao iskustven, subjektivni osjećaj, bit je koja prožima oblik te ljepote i daje joj na polju ljudske spoznaje svoj unutarnji identitet. Ljepota je uvijek individualna, najviše u onim njezinim oblicima u kojima su nijanse i razmjeri neodredivi. Budući da je subjektivna kao osjećaj i objektivna u obliku ili pokretu koji izražava osjećaj, u ljepoti postoji savršeno spajanje subjekta s objektom. U prirodi postoje ove dvije strane. Boja, koja je subjektivna senzacija, na neki je tajanstven način povezana s titrajima i frekvencijama koje se mogu objektivno brojati i zabilježiti.

Zakoni sklada podrazumijevaju jedinstvo života. Kad je to jedinstvo neprekinuto, njegovo je djelovanje u skladu s tim zakonima. Istina života je istina o njegovoj prirodi kako je zapisana u načinima djelovanja, zakonima koji su implicitni u tom djelovanju i iskustvu sklada u vlastitim kretanjima, a sve to s jedne strane, a s druge, kao iskustvo i znanje o vanjskim stvarima.

Ljepota u objektivnom obliku je stvaranje jedne svijesti-energije, koja ima svoje urođene vrijednosti, jer se ulijeva u materijal svog oblika i impresionira istinom sklada koji je na izvoru tog protoka. Postoji imitacija ove ljepote, kada kreacija ili umjetničko djelo utjelovljuje zamisao koja približava tu istinu. Oblik Istine je unutarnji sklad, ali sklad se gubi kad energije koje ga čine pretrpe skretanje i postanu uznemirene. Svaki živi oblik koji vidimo i prepoznamo kao lijep oblik je onaj u kojem posebne tekuće energije Života pronalaze svoj savršeni sastav, nalaze se u skladnim odnosima i održavaju svoje jedinstvo. Kad se odazivamo na ljepotu, u bilo kojem obliku, u tom se odzivu iskušava njezin sklad. To je istodobno buđenje Života ili Duha do sklada ili ljepote unutar sebe, obuhvaćene jedinstvom.

Kad je energija, koja je Život, slobodna i teče krećući se i djelujući tako da slobodno slijedi unutarnji Zakon svog razvoja, postoji prirodna lakoća, ljepota i krajnja spontanost. Instinktivni i spontani pokreti nesvjesno slijedeći ovaj zakon čine najsavršeniji oblik ljepote. Čin spontane dobrote ili naklonosti ima vrhunsku gracioznost koja se uskraćuje činu dobrote izvedenom mehaničkom usklađenosti. Ono što bismo mogli nazvati voljom Duha je takvo spontano kretanje koje pronalazi ili teče u oblik koji ga savršeno izražava i sadržava.

Ljepota se može činiti pukim pitanjem oblika, majstorijom linija, boja, zvukova ili pokreta. Takvo uređenje jedino može izraziti oponašanje istine. Ljepota koja nastaje sastavljanjem dijelova ne može stvoriti bit koja sadrži svoju tajnu. Ljepota zaista ima veze s kvalitetom ili prirodom urođenom u jedinstvo Života i Svijesti. Zbog toga toliko života izbija iz Života, njegovih izraza i pokreta. Vidimo ga u padu lista, ptici u letu, migoljenju ribe, poskakivanju jelena, obliku i djelovanju lava ili tigra i mnogim drugim stvarima. Postoji i odsustvo ljepote, što je nesklad koji nastaje uslijed prekida slobodnog izražavanja Života, zbog prepreka u mediju, da upotrijebimo taj izraz.

Dobrota u čovjeku je jedan atribut misli, osjećaja i djelovanja koji slijede linije njegovog neiskrivljenog Bića. Put kreposti je način koji predstavlja najživotniji i najprirodniji tijek Života. Ljepota je u onim životnim izrazima koji su nepoduprti, nesputani, no pod njegovom laganom unutarnjom kontrolom. I dobrota i ljepota imaju svoje podrijetlo u Istini koja leži u pozadini svih životnih izraza, Istini koja leži u jedinstvu Života, njegovom skladu i slobodi.

Značaj svakog trenutka

Svaki objekt koji postoji ima širinu. Širina može biti beskonačno mala ili golema i nemjerljiva. Ali ako nema širine, on postaje bezdimenzionalna točka. Slično tome, ako nešto uopće postoji, postoji tijekom određenog razdoblja. Čak i ako se radi o elementarnoj čestici koja se pojavljuje samo u milijarditom dijelu sekunde, to razdoblje predstavlja njezino trajanje. Veliko i malo relativni su pojmovi koji se mjere po mjerilu našeg iskustva. Ništa nije veliko ni malo. Ono je upravo ono što jest.

Naše razmišljanje se temelji na našem iskustvu stvari. Mi smo svjesni svijeta oko sebe. Stvari osjećamo i doživljavamo na određene načine. Vidimo ih i u određenim međusobnim odnosima. Tek kad je naša misao u skladu sa svime time ona ima nekakvu valjanost. Ako razmišljamo na način koji proturječi činjenicama našeg iskustva i svijeta u kojem živimo, s kojim smo povezani, mi smo poput Alise u zemlji čudesa. Kako se stvari nalaze oko nas, u prostoru i vremenu, one također ulaze i u naše razmišljanje. Slika u našem umu postoji poput bilo kojeg predmeta u vanjskom svijetu i može postojati dugo vremena, iako to dugo može biti i djelić sekunde.

Iako o njoj govorimo, mi zapravo ne možemo zamisliti bezdimenzionalnu točku. Kad želimo zamisliti takvu točku, moramo započeti linijom ili kružnicom i činiti je sve manjom i manjom. Proces aproksimacije postaje zamjena za točku. Isto tako ne možemo stvoriti sliku ničega, iako možda mislimo da to činimo. To je jedna od iluzija našeg uma. Govorim to jer trenutak koji bi se mogao opisati kao sadašnji trenutak je baš takva točka koja nepobitno postoji na liniji koja predstavlja prošlost, sadašnjost i budućnost. O sadašnjosti također možemo razmišljati kao o liniji koja dijeli prošlost od budućnosti, ali o liniji toliko tankoj da jedva da postoji. Možemo zamisliti budućnost koja se prelijeva preko nje u prošlost, iako se budućnost ne može smatrati postojećom osim u mislima. Prošlost također postoji samo u našoj svijesti, jer je gotova i prošla. Postoji samo sadašnjost, ali kad o nečemu razmišljamo kao o sadašnjosti, ta je mentalna slika već u polju pamćenja, postala je dojam prošlosti. Sadašnjost je neprestano napredujuća fronta, a prošlost povezana s njom zaostaje u obliku sjećanja.

Bitna priroda svijesti je odražavanje onoga što jest, opažanje i bilježenje, jednostavan čin koji bi, ako bi bio dovoljno sveobuhvatan i dubok da prodre u sve slojeve onoga što jest, sažeo u razmišljanju svu istinu koja se uopće može iznijeti. Razmišljanje je ograničeno, ali puno složenije. Ako bez ikakvog razmišljanja promatramo nešto što postoji, opazit ćemo određene prisutne stvari a zatim prijeći na druge, tako da je svijest koja opaža poput vala koji se cijelo vrijeme kreće naprijed. Val ima prednju stranu i na toj je fronti mnogo točaka. Svjesni smo prisutnosti mnogih stvari istovremeno. Svijest je prostranstvo koje može odjednom prihvatiti mnogo stvari. Može osvjetliti cijelo područje predmeta. Ona je poput prostora koji uključuje sve predmete.

Ono što čovjeka čini misliocem, karakteristika koja ga izdvaja od svih ostalih živih bića, jest njegovo sjećanje i upotreba tog sjećanja. Život je uvijek u nematerijalnom trenutku koji nazivamo sadašnjošću, ali svijest koja je neodvojiva od njega osim njegovog područja i onog što opaža u sadašnjem trenutku ima i područje koje je već prošlo i koje obuhvaća u svom sjećanju, i na koje baca neobično svjetlo obojeno sadašnjošću. Sjećanje čini tlo na kojem se misao kreće i gradi svoja zdanja. Bez sjećanja na ono što je prošlost zabilježila čovjek ne može razmišljati, njegov bi život izgubio koherentnost, a njegova djela važnost u sadašnjosti. Kretao bi se s jedrom otvorenim za vjetrove koji pušu svakog trenutka tog kretanja, ali nesposoban da usmjeri svoj put u bilo kojem smjeru. Sama riječ smjer podrazumijeva dvije točke, u ovom slučaju, sadašnji trenutak u vezi kojeg nema izbora i prošli trenutak koji se kroz sadašnjost povezuje s budućnošću. U evoluciji se kontinuirano povećava sposobnost pamćenja. Naše je pamćenje mnogo suptilnije i sveobuhvatnije od pamćenja bilo koje životinje.

Razvijena životinja poput slona može se dugo sjećati određenih događaja. Ali naše je sjećanje veće prostranstvo, uključuje ideje i iskustva koja pripadaju isključivo pozornici čovječanstva.

Kad bismo se sjećali samo činjenica iz prošlosti, to činjenično sjećanje ne bi hendikepiralo ili promijenilo djelovanje svijesti u sadašnjosti.

Razmišljamo, osjećamo i odgovaramo na događaje samo u sadašnjosti, a na ovu akciju mogu utjecati bilo kakve reakcije iz prošlosti kojih se možemo prisjetiti. Može biti, ali nažalost nije. Postojanje zapisa o prošlosti ne mora ometati djelovanje u sadašnjosti. Zašto se onda tako miješa, unaprijed određuje djelovanje uma, lišavajući ga slobode? Predodređenost proizlazi iz veze uzroka između zapisa i sadašnje svijesti. Ako ne postoji ovaj odnos uzroka i posljedice, prošlost je gotova, ona zapravo ne postoji i uopće ne mora utjecati na sadašnjost. Ali u našoj nesvjesnosti, svaki trenutak rađa sljedeći i donekle prenosi njegovu prirodu. U određenom trenutku postoji određeno stanje svijesti, u sljedećem trenutku postoji isto stanje promijenjeno svježim utjecajima i reakcijama iz prvobitnog stanja. Poveznica između ta dva trenutka nije puki slijed u vremenu, već je psihološki stvorena snagama koje proizlaze iz prošlosti i ulaze u sadašnje stanje svijesti. One su sile privlačenja i odbijanja, sviđanja i nesviđanja, nade i strahovi. Te sile samo prividno proizlaze iz prošlosti, jer te snage stalno djeluju u sadašnjosti, ali se miješaju između svoje aktivne fronte i zapisa prošlosti koje ona nosi. No o njima bismo mogli govoriti kao da proizlaze iz prošlosti baš kao što kažemo da sunce izlazi na Istoku.

Nešto se jučer dogodilo. Vrijeđali su me ili sam mislio da jesu, što je čest slučaj čak i kad se ne misli na nikakvu uvredu. Povrijeđeni osjećaj se nastavlja. On utječe na moje razmišljanje i sadašnje ponašanje. Vidimo da ovdje postoji određena sila koja proizlazi iz sjećanja na događaj koji se dogodio u prošlosti i djeluje u sadašnjosti. Da uzmem drugi primjer. Jučer sam imao ugodno iskustvo. Činjenica je registrirana u mojoj svijesti. Ali kad se prisjetim iskustva, u mom sjećanju se javlja sila koja proizlazi iz zapisa, a to je želja za tim iskustvom. Ova sila sada usmjerava moje razmišljanje putem vezanosti za to iskustvo. Ako opet prođem kroz to iskustvo, želja je time samo ojačana i ja još više žudim za tim iskustvom. Sve želje proizlaze iz sjećanja na iskustva iz prošlosti, ali djeluju i mijenjaju mišljenje i djelovanje u sadašnjosti. Ne možemo poželjeti nešto što već nismo znali. Želja ne može postojati bez temelja. Možda ćemo doživjeti novu senzaciju, možda će doći i do nas, ali kad pomislimo da želimo nešto novo mi želimo određenu senzaciju po sjećanju, no možda to želimo uz poticanje svježih asocijacija. Među silama koje su u prošlosti utemeljene nalaze se i naši strahovi koji kočuju protok, prirodno djelovanje energija u nama. Iz vlastitog iskustva možemo lako pronaći brojne druge slučajeve kako prošlost prati i zasjenjuje sadašnjost.

Čak i kad je svijest samo sićušna klica, može se vezati, jer je takva njezina priroda. Kukac puže do mjesta na cvijetu na kojem se nalazi med. Već je bio tamo i svidio mu se okus meda ili ga do njega vodi njegov miris. Iako je njegova svijest sićušna, ona se veže uz osjećaj koji je uživala i on ga privlači mehanički. U njemu postoji početna uspomena. Proces stvaranja vezanosti je od djetinjstva stalan. Život podrazumijeva razne kontakte, a kad je kontakt ugodan izaziva zadovoljavajući osjećaj, te se i um brzo veže za taj osjećaj. Ukoliko ne postoji budnost u tom procesu ovo se događa snagom psihološke inercije.

S vremenom sve izgrađeno gubi snagu, pa i mozak s godinama gubi vitalnost i koherentnost. No dolazi do promjena, ne zbog bilo kojeg fizičkog uzroka, već zbog samog načina rada uma u stanju nesvjesnosti. Ovdje pravimo razliku između mozga i uma, dajući potonjem neovisan status. Ako je život proizvod materije, tada s pogoršanjem tjelesnog života mora i on uvenuti, a kad tijelo umre, život i svijest moraju zauvijek nestati, poput plamena na fitilju koji je potrošen. Ali u dubljem pogledu na materiju, život i svijest mogu biti manifestacije energije koja je temelj svemira, no moraju poprimiti oblik, materijalnu organizaciju za smisleno izražavanje. U svakom slučaju, možemo vidjeti kako se

svijest ograničava. Ona stvara zamisli raznih stvari. Te zamisli ne uzrokuju samo djelovanje, već imaju tendenciju da postanu kristalizacije koje ostaju u umu, um se prilijepe za njih zbog užitka koji pružaju ili zbog straha od boli, a onda se u odnosu na njih odvija čitav misaoni proces, vrteći se oko njih.

Čovjek je mislilac, na što i ukazuje izvedenica riječi 'čovjek' (ovdje pisac misli na englesku riječ „man“ koju povezuje sa sanskrtskim izrazom „manas“ za najviši dio ljudske osobnosti, Op.prev). Stalno se bavi zamislama raznih vrsta. Nema ništa loše u stvaranju zamisli ili uživanju u nečemu ugodnom, odnosno u registriranju ugodne senzacije, no komplikacije se razvijaju kada se vežemo za senzacije ili zamisli i tražimo trajnost. Svaka vezanost je lanac. Mentalno i emocionalno podižemo zidove oko sebe koji čine zatvor u kojem su zatvorene aktivnosti uma. Ostajemo u ograđenom prostoru i odatle projiciramo razne zamisli. Sve ove zamisli izvire iz pozadine uvjetovanosti, odnosno na temelju iskustava koje je čovjek imao i njegovih reakcija na njih. Ambiciozni čovjek pred sebe projicira sliku vlastite važnosti koju nastoji ostvariti. Slično tome, onaj tko se boji projicira sjene onoga što mu se može dogoditi na svaki zid koji dođe pred njega. Ako sadašnja svijest otpusti svoje vezanosti, koje su zapravo njezina vlastita sjećanja, odmah dolazi do velike promjene. Sjećanja neće prestati postojati, već će se povući i ostaviti sadašnjost u stanju slobode i prirodne cjelovitosti. Prošlost će se pretvoriti u puki krajolik. Rečeno je da se Buda mogao sjetiti svih događaja svih svojih prošlih inkarnacija. Sigurno da to sjećanje ni na koji način nije utjecalo na njegovu vedrinu, slobodu koju je postigao ili na njegov benigni stav prema svim bićima i stvarima. Prošlost je bila samo karta otvorena pred njim.

Kada se um vježba preko prošlosti i budućnosti, zaokupljen prošlošću i projiciranom budućnošću, slabo je ukorijenjen ili zainteresiran za sadašnjost. Njegove energije su samo minorno u sada. Podijeljen i rastrgan u različitim smjerovima, um nije u prirodnom stanju već u stanju sloma i napetosti. Prirodno stanje je slobodno stanje, dok je izmijenjeno stanje ono u kojem je supstanca svijesti pretrpjela promjene i koja je urezana u dijelove različitih vrsta. To je stanje u kojem se gotovo u potpunosti gube i osjetljivost i sloboda, koji su svojstveni prirodni i djelovanju svijesti u njenom neizmijenjenom stanju.

Samo je svijest čista nepodijeljena cjelina koja može odražavati istinu čega god se dotakne, a u toj istini je značaj stvari ili događaja. Ne možemo reći da je svaki trenutak koji živimo značajan. Postoji nekoliko trenutaka u našem životu koji jesu. Tih je vrlo malo. To su trenuci ljepote, ljubavi i sreće, prosvjetljenja, otkrivanja nečega što nismo znali. U ostalom su naši životi uobičajeni, često dugotrajne monotonije lišene pravog značaja.

Je li trenutak važan ili ne ovisi o stanju uma i srca i njegovom trenutnom odzivu. Bez obzira na vanjske uvjete, svaki trenutak može biti trenutak od značaja. Ako patim od monotonije sadašnjosti u nadi da će doći do trenutka kada ću uživati u senzaciji koju predviđam, senzaciji koja odražava iskustva koja sam imao u prošlosti, tada stvarno projiciram sliku prošlosti koja je za mene značajna, a sve što trenutno radim je da polako ili nestrpljivo putujem prema toj slici koja bi se u konačnici mogla pokazati kao fatamorgana. Život je djelovanje prema van i na polju misli i na polju osjećaja, a svaki trenutak može imati značaj, neovisno o onome što se događa izvana, već o onome što djeluje iznutra. Drugim riječima, značaj proizlazi iz cjelokupnog sadašnjeg stanja pojedinca. Ako je to istina, ova istina otvara širok pogled na ono što život može značiti.

Svijest čovjeka u svom složenom stanju, tj. razbijenom na različite fragmente koji se zatim različitim prilagođavanjima drže zajedno poput prividne cjeline, sudjeluje u prirodni materije i djeluje mehanički. U takvo stanje on pada kada nije budan. Budući da je djelomično u snu ili sanja, ne reagira u potpunosti niti jasno vidi, tada uglavnom djeluje navika ili slijepi instinkt. Događaji na planu mišljenja se odvijaju sami kao i u vanjskim odnosima. U sanjanju postoji neka vrsta svijesti, ali zbog odsutnosti budne inteligencije, nedostaje joj koherentnost i racionalnost.

Kada djelujemo mehanički, češljamo samo površinu stvari i djelujemo djelićem cijelog svog kapaciteta. Gledamo nešto lijepo, ali nismo dirnuti u srž svoga bića. Možda maglovito ili suzdržano primjećujemo da je lijepo ali prelazimo na nešto drugo. To je samo površan odziv. Tako uglavnom živimo naš život i zato je tako nezadovoljavajući. Akcija ili odziv, da bi bili savršeni ili cjeloviti, moraju biti u skladu s ukupnošću bića. U smislu riječi i simbola ne mogu postojati dubine umnih aktivnosti. Može se činiti da dubina može biti samo u nečijem sjećanju. Ali može postojati dubina posve drugačije prirode, u čistom odzivu koji proizlazi iz one bezdimenzionalne točke ili one najtananije linije koja čini rub sadašnjeg trenutka.

Dubine u sjećanju su poput dubina u geološkim slojevima, zbijene i čvrste materije. Dubine koje nemaju uporište u vremenu mogu se nazvati dubinama u apsolutnosti ili Duhu, sadržavajući u sebi uzbuđenje, elan, vitalnost i svježinu koji pripada Životu. Dubina je u jednom biću, nečijoj duši. Duša je ona priroda u nama koja reagira na sve što postoji. Osjetljivost koja tamo boravi i njena cjelovitost mogu svaki trenutak učiniti savršenim trenutkom, savršenim u smislu cjelovitosti, neovisno o prošlosti ili budućnosti. Da bismo dopustili ovoj prirodi da djeluje, mora doći do temeljne promjene koja razotkriva naše slojeve ili slojeve nakupina koji se pridržavaju našeg istinskog bića, koji su njemu strani i suprotstavljeni.

Bitna priroda nas, koja je temeljna priroda svijesti, slična je zrcalu koje odražava ne samo površne aspekte stvari već i skrivene crte njihove ljepote, pokrete njihove duše, ono što pjesnik možda nejasno osjeća. Kao što se ljubavnik može zamisliti sposobnim ući u dušu svoje voljene, tako je možda moguće ući u dušu svemira kao i u dušu svake stvari u njemu, vidjeti je u svoj njenoj ljupkosti, svom arhetipskom savršenstvu. Šri Krišna govori o sebi kao o suštini koja se očituje u savršenstvu svake stvari koja postoji. Božanska je priroda u svim stvarima, u svakoj u jedinstvenom obliku. Tek kad opažamo i odzivamo se na božanstvo u njemu, spoznajemo njegovu istinu, značaj koji leži u samom njegovom postojanju i njegovom unutarnjem odnosu prema svim ostalim stvarima. Ljepota u bilo kojem predmetu svoj značaj ne izvodi samo iz nečega izvanjskog. Jedini istinski odziv na njega je onaj koji dolazi iz srca, odziv koji se odvija kada za to nema zapreke. Istodobno, kako je sve povezano sa svime ostalim, značaj postoji i u svakom odnosu.

Iako se negativ naše svijesti prekriva i procesuirati, te na taj način gubi sposobnost odražavanja stvarne prirode stvari, izvanredna stvar u vezi s njim je da se može sam deprocesuirati, odbaciti svoje okoštalosti i doći u besprijekorno izvanredno stanje. To može učiniti samo svjesnošću o promjenama koje se događaju i osjećajem mogućnosti i želje da se oslobodi stanja koje se razvilo u njegovoj nesvjesnosti, pravom neznanju. Kad je ponovno u vlastitom čistom stanju i budan, tada mu sve što ga dotakne priopćava svoj puni i duboki značaj. Svaki događaj koji se dogodi postaje ključ koji okreće svijest i otključava aspekt misterije koja tamo prebiva. Svaki trenutak tada ima svoju posebnost i ljepotu. Što god se vidi u tom stanju je novo, jer novost je u samoj svijesti.

prevedeno: Opatija, prosinac 2020.